

จุดสารความมั่นคงศึกษา

ฉบับที่ 54

พลังงานข้ามแดน

Cross-Border Energy

ลูมิ บิลลูน/เมียน
สุธชาติ บำรุงสุข/สหรัฐอเมริกา

โครงการความมั่นคงศึกษา
สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย

โครงการความมั่นคงศึกษา (Security Studies Project)

โครงการความมั่นคงศึกษาเริ่มขึ้นจากความมุ่งประสงค์ของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ในการที่จะทดลองจัดตั้ง “ทีงก์แท็งก์ด้านความมั่นคง” (Security Think Tank) ขึ้นในสังคมไทย ด้วยความตระหนักว่า สถานะแวดล้อมด้านความมั่นคงในระดับโลก ระดับภูมิภาค และในระดับชาติของไทย ล้วนแต่เผชิญกับความท้าทายใหม่ๆ อย่างไม่เคยปรากฏมาก่อน ความเปลี่ยนแปลงทั้งหลายนี้ล้วนเป็นผลสืบเนื่องอย่างสำคัญจากการสิ้นสุดของสงครามเย็นในปี 2532/2533 ตลอดรวมถึงการก่อการร้ายที่เกิดขึ้นกับสหรัฐอเมริกาในวันที่ 11 กันยายน 2544 และในส่วนของไทยเอง หลังจากการยุติของสงครามคอมมิวนิสต์ภายในประเทศจนถึงเหตุการณ์ปล้นปืนค่ายทหารในจังหวัดนราธิวาสเมื่อวันที่ 4 มกราคม 2547 ก็ปรากฏให้เห็นถึงความเปลี่ยนแปลงของปัญหาความมั่นคงไทย ที่ประเด็นความมั่นคงใหม่ไม่ได้ผูกติดอยู่กับเรื่องของสงครามเย็นเช่นในอดีต

ผลจากความเปลี่ยนแปลงเช่นนี้ ทำให้รัฐและสังคมจำต้องเร่งสร้างองค์ความรู้ด้านความมั่นคง เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการต่อสู้กับความท้าทายใหม่ที่เกิดขึ้นในบริบทต่างๆ

ดังนั้น ในช่วงปลายปี 2547 โครงการความมั่นคงศึกษาจึงถือกำเนิดขึ้น โดยเน้นการดำเนินกิจกรรมใน 3 ส่วนหลัก ได้แก่

1) การวิจัยด้านความมั่นคง (Security Research)

เป็นโครงการวิจัยระยะสั้น เพื่อตอบสนองต่อความต้องการของเจ้าหน้าที่หน่วยงานความมั่นคงไทย ในหัวข้อที่เกี่ยวข้องกับประเด็นปัญหาความมั่นคงที่ประเทศกำลังเผชิญ หรือคาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคต

2) การเสวนาด้านความมั่นคง (Security Forum)

เป็นการเปิดเวทีเสวนาเพื่อแลกเปลี่ยนความเห็นและประสบการณ์ ระหว่างนักวิชาการกับเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานในประเด็นปัญหาความมั่นคง

3) เอกสารวิชาการด้านความมั่นคง (Security Paper)

โครงการได้จัดพิมพ์ “จุลสารความมั่นคงศึกษา” ออกเผยแพร่ให้ความรู้เกี่ยวกับประเด็นปัญหาความมั่นคงในแง่มุมต่างๆ แก่เจ้าหน้าที่หน่วยงานความมั่นคง และแก่สังคมไทยในวงกว้าง

โครงการความมั่นคงศึกษาได้รับการสนับสนุนด้านงบประมาณจาก สกว. มี รศ. ดร. สุรชาติ บำรุงสุข เป็นหัวหน้าโครงการฯ

จุดสารความมั่นคงศึกษา

มีนาคม 2552

ฉบับที่ 54

พลังงานข้ามแดน
Cross-Border Energy

สุพจี นิลอุบล
เขียน
สุรชาติ บำรุงสุข
บรรณาธิการ

โครงการความมั่นคงศึกษา
ด้วยความสนับสนุนจาก
สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย

จุดสารความมั่นคงศึกษา ฉบับที่ 54

พลังงานข้ามแดน

ผู้เขียน สุพจี นิลอุบล

พิมพ์ครั้งที่หนึ่ง มีนาคม 2552

จำนวนพิมพ์ 1,000 เล่ม

การพิมพ์ได้รับการสนับสนุนจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

เจ้าของ โครงการความมั่นคงศึกษา

ตู้ ปณ. 2030 ปณฝ. จุฬาลงกรณ์

กรุงเทพฯ 10332

E-mail : newsecproject@yahoo.com

โทรศัพท์และโทรสาร 0-2218-7264

บรรณาธิการ รศ. ดร. สุรชาติ บำรุงสุข

ผู้ช่วยบรรณาธิการ นาง ธนา ยศตระกูล

ประจำกองบรรณาธิการ นางสาว กุลนันทน์ กันธิก

นางสาว อรวิจิตร ชูเพชร

ที่ปรึกษา พลโท วุฒินันท์ สีลายุทธ

พลเรือโท อมรเทพ ณ บางช้าง

พลโท ภราดร พัฒนถาบุตร

พิมพ์ที่ บริษัท สแควร์ ปรีนซ์ 93 จำกัด

59, 59/1, 59/2 ซ.ปูลณวิถี 30 ถ.สุขุมวิท 101

แขวงบางจาก เขตพระโขนง กรุงเทพฯ 10260

โทร. 0-2743-8045 แฟกซ์. 0-2332-5058

พลังงานข้ามแดน
Cross-Border Energy
สารบัญ
Contents

บทบรรณาธิการ	1
Editorial Note	
กล่าวนำ	3
Introduction	
พลังงานข้ามแดน	5
Cross-Border Energy	
ภาคผนวก	36
Appendix	
1. โครงการไฟฟ้าพลังน้ำตามแนวชายแดนไทย-พม่า	
2. การลงทุนร่วมในการพัฒนาพลังงานน้ำในลาว	
3. สภาพป่าไม้และคุณภาพลุ่มน้ำบริเวณที่สร้างเขื่อนไฟฟ้าพลังน้ำ ในลาวและกัมพูชา	

บทบรรณาธิการ

หนึ่งในปัญหาความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับประเทศเพื่อนบ้าน ที่ผูกโยงอยู่กับพื้นที่ตามแนวพรมแดนก็คือ ประเด็นเรื่องของการพึ่งพาพลังงานของไทยต่อประเทศเพื่อนบ้าน ซึ่งดูเหมือนว่าเรื่องราวเหล่านี้ เราจะรับรู้กันอยู่ในวงจำกัด ถ้าไม่ใช่ผู้สนใจเฉพาะด้านก็มักจะเป็นนักพลังงาน แต่สำหรับสาธารณชนแล้ว เรื่องราวเหล่านี้จะไม่ได้รับรู้กันเท่าใดนัก

ในบริบทความมั่นคงด้านพลังงานของไทย เราจะพบว่า ด้วยการเจริญเติบโตของเมืองและของระบบเศรษฐกิจ ทำให้การบริโภคพลังงานมีสูงมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง และในขณะเดียวกันการผลิตพลังงานจากภายในก็ไม่สามารถตอบสนองความต้องการได้ ดังจะเห็นได้ว่าในปี 2548 กระทรวงพลังงานของไทยพยายามผลักดันนโยบายลดการนำเข้าเชื้อเพลิงจากต่างชาติเข้าประเทศ ซึ่งก็ส่งผลให้มีการนำเอาไฟฟ้าจากพลังน้ำมาใช้มากขึ้น โดยไฟฟ้าจากพลังน้ำคิดเป็นร้อยละ 6 จากปริมาณการผลิตไฟฟ้ารวม แม้ว่าพลังการผลิตจริงจะอยู่ที่ร้อยละ 13

การที่ประเทศไทยไม่สามารถใช้ปริมาณไฟฟ้าได้จากพลังการผลิตจริง ก็เพราะปัญหาภัยแล้งและอุทกภัยในหลายจังหวัด ผลจากสภาพเช่นนี้ทำให้การบริหารจัดการน้ำไม่เป็นไปตามความต้องการ จึงทำให้ต้องนำไฟฟ้าจากลาวและมาเลเซียเข้ามาใช้ในประเทศ เพื่อทดแทนความขาดแคลนพลังงานที่เกิดขึ้น

อย่างไรก็ตาม ประเทศไทยมีโครงการไฟฟ้าพลังน้ำอยู่ถึง 17 แห่ง (17 เขื่อน) แต่ก็ปฏิเสธไม่ได้ว่าการผลิตไฟฟ้าพลังน้ำเกี่ยวข้องกับภาคเกษตร โดยเฉพาะในเรื่องของการเก็บกักและปล่อยน้ำ ลักษณะเช่นนี้ทำให้เห็นได้ว่าภาระหน้าที่หลักของเขื่อนในประเทศไทยคือการกักเก็บน้ำ มิใช่เพื่อการผลิตกระแสไฟฟ้า อีกทั้งยังพบว่าปริมาณน้ำที่ไหลเข้าอ่างเก็บน้ำและปริมาณจัดเก็บน้ำมีเพียงครึ่งหนึ่งของความสามารถในการกักเก็บน้ำจริงของเขื่อน ซึ่งกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือสถานะขาดแคลนน้ำเหนือเขื่อนและปัญหาภัยแล้งส่งผลอย่างมากต่อสถานะของเขื่อนในประเทศไทย

ผลจากปัญหาเช่นนี้จะเห็นได้ชัดเจนว่า การผลิตไฟฟ้าจากเขื่อนโดยรวมยังไม่สามารถเป็นที่พึ่งหลักสำหรับความต้องการไฟฟ้าของประเทศได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง

ความต้องการใช้ไฟฟ้าในไทยเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง และที่สำคัญก็คือเป็นการเพิ่มขึ้นในอัตราก้าวกระโดดด้วย

เรื่องราวเช่นนี้นำไปสู่คำถามสำคัญก็คือ ถ้าการผลิตกระแสไฟฟ้าในบ้านไม่พอเพียงแล้ว เราจะพึ่งพาแหล่งผลิตใดเพื่อก่อให้เกิดความมั่นคงด้านพลังงานคำตอบที่เป็นจริง ซึ่งก็คงหนีไม่พ้นที่ไทยต้องพึ่งพาแหล่งพลังงานในประเทศเพื่อนบ้าน

เรื่องราวเช่นนี้เป็นหนึ่งในปัญหาความมั่นคงที่สำคัญของประเทศ ซึ่งก็โชคดีว่าคุณสุพจี นิลอุบล และคณะผู้วิจัยได้พยายามตอบโจทย์ดังกล่าวให้สังคมไทยได้รับรู้ และผลจากการวิจัยทำให้ต้องตระหนักอีกด้วยว่า การพึ่งพาพลังงานจากประเทศเพื่อนบ้านรอบๆ ตัวเรานั้น ยังนำไปสู่ปัญหาสังคมและปัญหาสิ่งแวดล้อมให้ต้องคิดเพิ่มอีกด้วย จะคิดถึงแต่เพียงความอยากได้พลังงานจากเพื่อนบ้านเฉยๆ ไม่ได้ !

โครงการความมั่นคงศึกษา

มีนาคม 2552

พลังงานข้ามแดน

Cross-Border Energy

กล่าวนำ

การวิจัยนี้ได้เริ่มจากคำถามที่เกิดขึ้นเสมอ ๆ ถึงปัญหาของการพัฒนาไฟฟ้าในประเทศเพื่อนบ้านเพื่อสนองตอบความต้องการรับซื้อไฟฟ้าของไทยที่เพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ อย่างไม่หยุดยั้ง และดูเหมือนว่า การซื้อไฟฟ้าจากประเทศเพื่อนบ้านจะเป็นที่สนใจมากขึ้น จากที่เชื่อว่าไฟฟ้าพลังน้ำจะช่วยลดค่าใช้จ่ายด้านต้นทุนค่าเชื้อเพลิงและลดสถานะโลกร้อน ทำให้ “เขื่อน” กลับมาได้รับความสนใจอีกครั้ง พร้อมกับเสียงวิพากษ์วิจารณ์ในประเด็นต่างๆ โดยเฉพาะผลกระทบทางสังคม และสิ่งแวดล้อมเหมือนดังเช่นเคย !!!

งานชิ้นนี้เป็นผลจากการที่ผู้วิจัยได้เข้าไปอยู่ในธุรกิจไฟฟ้าโดยการเป็นลูกจ้างของบริษัท เอ็มดีเอ็กซ์ เพาเวอร์ จำกัด (MDX) ซึ่งภายหลังได้เปลี่ยนเป็นบริษัท จีเอ็มเอส เพาเวอร์ จำกัด (มหาชน) (GMS Power Plc.) บริษัทได้เข้าไปทำธุรกิจผลิตกระแสไฟฟ้าจากพลังน้ำในประเทศเพื่อนบ้านตั้งแต่ช่วงปี พ.ศ. 2532 จนถึงปัจจุบัน (ผู้วิจัยทำงานกับบริษัทนี้ถึงปี พ.ศ. 2541) โดยในขณะนั้นรัฐบาลไทยได้เปิดโอกาสให้ภาคเอกชนผลิตไฟฟ้าเพื่อขายให้กับการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.) ทิศทางเช่นนี้ถูกผลักดันโดยสำนักงานนโยบายพลังงานแห่งชาติ (สพช.) ซึ่งภายหลังเปลี่ยนเป็นสำนักงานนโยบายและแผนพลังงาน (สนพ.) ซึ่งเป็นหนึ่งในแผนการแปรรูปกิจการไฟฟ้าของประเทศ ด้วยการลดการผูกขาดการผลิตจาก กฟผ. นโยบายดังกล่าวเป็นแรงจูงใจที่สำคัญให้เกิดการสร้างเขื่อนผลิตไฟฟ้าในประเทศเพื่อนบ้านโดยภาคเอกชน

ในการนี้ผู้วิจัยขอขอบคุณ ศ.ดร. ปิยะวัติ บุญ-หลง ผู้อำนวยการสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย ที่เห็นประโยชน์ของการทำงานศึกษาด้านพลังงานจากประเทศรอบๆ บ้าน และกรุณาให้การสนับสนุนในทุกๆ ด้านเพื่อให้งานสำเร็จลุล่วงได้ด้วยดี

การวิจัยครั้งนี้เป็นโอกาสให้ผู้วิจัยได้ทบทวนเอกสารต่างๆ ที่เกี่ยวข้องและเป็นประโยชน์ รวมทั้งได้มีโอกาสสัมภาษณ์ผู้ที่ได้รับผลกระทบจากโครงการเขื่อนทั้งในและต่างประเทศ ตลอดจนถึงการหารือกับหน่วยงานราชการและบริษัทต่างๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ชัดเจนและใกล้เคียงที่สุด ในงานนี้มีนักวิจัยร่วมอีก 2 คน อันได้แก่ ดร. ทรงศักดิ์ ชุณหวิวัฒน์ ซึ่งคลุกคลีกับการสร้างเขื่อนหินปูนและเขื่อนต่างๆ ในลาว พม่า และจีน ในอดีตและปัจจุบันก็ยังคงเป็นผู้สร้างเขื่อนไฟฟ้าในลาวหลากหลายโครงการ ส่วนอีกคนหนึ่ง คือ คุณชาติ เกษริภรณ์ ซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านสิ่งแวดล้อม มีผลงานด้านสิ่งแวดล้อมทั้งในประเทศไทยและในประเทศเพื่อนบ้านมากมาย

การวิจัยชิ้นนี้ใช้ความมานะพยายามกว่าสองปี โดยได้เก็บรวบรวมเนื้อหาและข้อมูลที่เป็นประโยชน์ไว้อย่างเต็มกำลังความสามารถ ด้วยความประสงค์ให้งานวิจัยฉบับนี้ได้เป็น “บันทึกหน้าหนึ่งของประวัติศาสตร์การซื้อขายไฟฟ้ามพมแดน” และหวังว่าผลงานดังกล่าวจะเป็นประโยชน์ในการสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องของพลังงานจากประเทศเพื่อนบ้านในทางหนึ่งทางใดแก่สังคมไทย ทั้งปัจจุบันและในอนาคต

พลังงานข้ามแดน

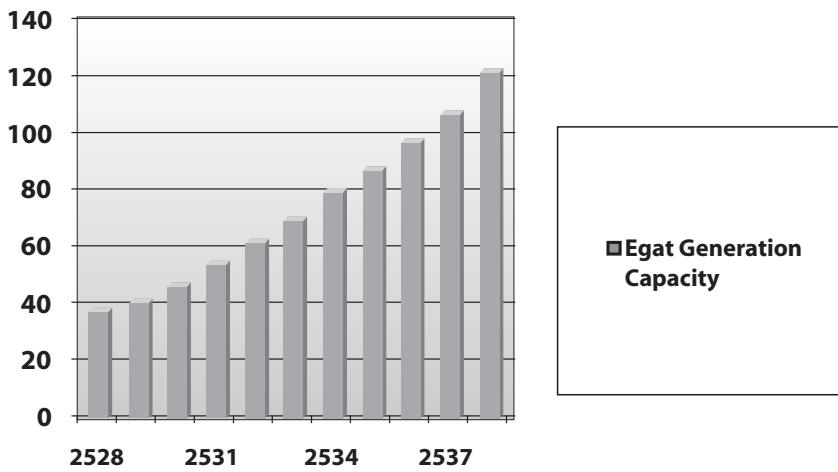
สุพจน์ นิลอุบล

งานวิจัยฉบับนี้เริ่มด้วยการตั้งคำถามประการหนึ่งที่เรามีอยู่ในใจมาโดยตลอดว่า “ทำไมเราต้องพัฒนาไฟฟ้าพลังน้ำในประเทศเพื่อนบ้าน...แล้วซื้อไฟกลับมาใช้ในประเทศไทย...เกิดอะไรขึ้นกับเขื่อนในประเทศไทย?” ประเทศไทยมีลุ่มน้ำหลักอยู่ประมาณ 36 ลุ่มน้ำ และได้มีการพัฒนาไฟฟ้าพลังน้ำขนาดใหญ่ในลุ่มน้ำต่างๆ ที่มีศักยภาพที่สามารถสร้างเขื่อนได้ แต่ประเทศได้ใช้ไฟฟ้าจากเขื่อนเพียงประมาณร้อยละ 5 ของกำลังการผลิตทั้งหมด ทั้งนี้ เนื่องจากสภาพภูมิอากาศที่เปลี่ยนแปลง ปริมาณน้ำจากต้นน้ำที่ลดลงตามสภาวะทางธรรมชาติ หากย้อนเวลาไปในช่วงปี พ.ศ. 2530-2540 เป็นช่วงที่เกิดการขยายตัวทางเศรษฐกิจของประเทศไทยอย่างเต็มที่ สพช. และ กฟผ. ได้พยายามวางแผนการผลิตไฟฟ้า เพื่อให้เพียงพอต่อความต้องการใช้ภายในประเทศที่เพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง

การขยายตัวทางเศรษฐกิจของไทยในแต่ละทศวรรษ ที่เปรียบเทียบจากตัวเลข GDP ได้เพิ่มขึ้นแบบก้าวกระโดด กล่าวคือ ในปี พ.ศ. 2533 ไทยมี GDP ที่ 85.3 พันล้านเหรียญสหรัฐ และอีกสิบปีต่อมา ในปี พ.ศ. 2543 GDP อยู่ที่ 122.7 พันล้านเหรียญสหรัฐ และเพิ่มขึ้นเกือบเท่าตัวในปี พ.ศ. 2550 ซึ่ง GDP อยู่ที่ 206.3 พันล้านเหรียญสหรัฐ ส่งผลให้ความต้องการใช้ไฟฟ้าเพิ่มขึ้นต่อเนื่องในอัตรามากกว่า 8 % ต่อปีเปรียบเทียบ จากกำลังการผลิตในปีต่างๆ คือ ปี พ.ศ. 2528 กำลังการผลิตรวมอยู่ที่ 3,878.4 เมกะวัตต์ ในปี พ.ศ. 2532 กำลังการผลิตรวมอยู่ที่ 6,232.7 เมกะวัตต์ และในปี พ.ศ. 2535 กำลังการผลิตรวมเพิ่มขึ้นไปถึง 8,876.9 เมกะวัตต์

ในขณะที่ กฟผ. เองก็ประสบปัญหาหนี้ที่มีจำนวนสูงและอยู่ในภาวะที่กู้เงินเต็มอัตรา ส่งผลต่อการลงทุนในโรงไฟฟ้าแห่งใหม่ ทำให้รัฐบาลในช่วงปี พ.ศ. 2537 โดย ดร. ปิยสวัสดิ์ อัมระนันทน์ ซึ่งดำรงตำแหน่งเลขาธิการ สำนักงานคณะกรรมการนโยบายพลังงานแห่งชาติ (สพช.) ในขณะนั้น เสนอมาตรการต่างๆ ขึ้นมารองรับแผนการผลิต ไม่ว่าจะเป็นการเปิดให้เอกชนเข้ามาลงทุนในกิจการผลิต

รูปที่ 1 กำลังการผลิตของ กฟผ.

ไฟฟ้าขนาดใหญ่ ภายใต้ชื่อ “Independent Power Producer : IPP” ซึ่งได้ออกประกาศรับซื้อไฟฟ้าจำนวน 3,800 เมกะวัตต์ ในวันที่ 15 ธันวาคม 2537 ถึง 30 มิถุนายน 2538 และการผลิตไฟฟ้าขนาดย่อมจากวัสดุเหลือใช้ ภายใต้ชื่อ “Small Power Producer : SPP” รวมถึงการรับซื้อไฟฟ้าพลังน้ำจากประเทศเพื่อนบ้าน อาทิ จากสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว เป็นต้น

ในเดือนสิงหาคม 2536 ธนาคารพัฒนาแห่งเอเชีย ได้ร่วมกับกลุ่มประเทศอาเซียน และคณะกรรมการลุ่มแม่น้ำโขงว่าจ้างบริษัท นอร์คอนเซาท์ (Norconsult) ทำการศึกษาด้านพลังงานของกลุ่มประเทศลุ่มแม่น้ำโขง เพื่อใช้เป็นแนวทางพัฒนาความร่วมมือด้านพลังงานในมิติต่างๆ เช่น การร่วมกันผลิตพลังงาน การเชื่อมต่อระบบสายส่งไฟฟ้า การซื้อขายพลังงานไฟฟ้าระหว่างกัน จากสถานการณ์ทางการเมืองที่เปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่อ่อนคลายลงในช่วงหลังสงครามเย็น ทำให้ประเทศในอนุภูมิภาคนี้ต่างหันมามุ่งพัฒนาเศรษฐกิจ ดังนั้น จึงมีแนวโน้มของการบริโภคพลังงานไฟฟ้า ซึ่งเป็นโครงสร้างพื้นฐานสำคัญของการพัฒนาสูงขึ้นในอนาคต โดยจากผลการศึกษาของบริษัทนอร์คอนเซาท์ และได้คาดการณ์ความต้องการใช้ไฟฟ้าของประเทศต่างๆ ในภูมิภาคดังนี้

หากพิจารณาจากประเทศเพื่อนบ้านในอาเซียน จะพบว่าในแต่ละประเทศล้วนมีทรัพยากรธรรมชาติที่เพียงพอต่อความต้องการในการผลิตกระแสไฟฟ้า อาทิ อินโดนีเซีย มาเลเซีย มีก๊าซ ถ่านหิน น้ำมัน พลังน้ำ และพลังความร้อนใต้พิภพมากมาย นับเป็นประเทศที่มีทรัพยากรธรรมชาติต้นพลังงานจำนวนมาก ในขณะที่เดียวกันหากจะดูตัวเลขศักยภาพด้านพลังน้ำ จะเห็นว่า ในประเทศจีนสามารถนำมาผลิตไฟฟ้าได้ 90,000 เมกะวัตต์ ประเทศพม่าผลิตได้ประมาณ 108,000 เมกะวัตต์ ประเทศเวียดนามผลิตได้ประมาณ 68,000 เมกะวัตต์ ประเทศลาวก็ยังผลิตได้ถึง 26,000 เมกะวัตต์ รวมทั้งประเทศกัมพูชา มาเลเซีย และอินโดนีเซีย ล้วนมีศักยภาพด้านพลังน้ำที่ยังไม่ได้นำมาพัฒนาอย่างเต็มประสิทธิภาพทั้งสิ้น โดยสรุปภาพรวมทางพลังงานของภูมิภาคจะเห็นว่า จุดที่มีศักยภาพด้านพลังน้ำส่วนใหญ่จะอยู่ทางเหนือ ทางใต้ก็มีก๊าซธรรมชาติและถ่านหินในมาเลเซียและอินโดนีเซีย จากจุดนี้ทำให้เกิดความร่วมมือทางพลังงานระหว่างกลุ่มประเทศอาเซียน โดยมีธนาคารเพื่อการพัฒนาแห่งเอเชียเป็นผู้ให้การสนับสนุนแหล่งทุน เพื่อทำการศึกษา

รูปที่ 2 ตารางเปรียบเทียบการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของกลุ่มประเทศอาเซียน (เก๋า)

อาเซียนพาวเวอร์กริด เป็นหนึ่งในแผนงานของคณะทำงานภายใต้ ASEAN Center for Energy (ACE) ซึ่ง กฟผ. เห็นประโยชน์อย่างยิ่งในความร่วมมือนี้ จากความจำเป็นที่ต้องมีกำลังการผลิตสำรองจำนวนมากเช่นนี้ ทำให้เกิดความคิดที่จะมีความร่วมมือในการแลกเปลี่ยนไฟฟ้าข้ามพรมแดนระหว่างกันในกลุ่มประเทศอาเซียน เพื่อลดปริมาณการกันสำรองจำนวนมากเช่นนี้

ในกลุ่ม 8 ประเทศ ประเทศไทยถือว่าเป็นประเทศที่ใช้ไฟฟ้าสูงที่สุด แต่ในขนาดของปี พ.ศ. 2553 ประเทศไทยจะเป็นอันดับ 2 อินโดนีเซียจะขึ้นมาแทน เพราะเหตุผลของจำนวนประชากรที่มีกว่าหนึ่งร้อยล้านคน ในปัจจุบันอินโดนีเซียยังมีการใช้ไฟฟ้าน้อย เนื่องจากประชากรอินโดนีเซียได้ใช้ไฟฟ้าไม่ถึงร้อยละ 50 ของประชากรทั้งประเทศ ในขณะที่ประชากรของประเทศไทยเข้าถึงระบบไฟฟ้ากว่าร้อยละ 90 ขณะที่ลาว กัมพูชา และพม่า นั้น ความต้องการไฟฟ้ายังใกล้เคียงกันอยู่ พม่ามีศักยภาพด้านพลังน้ำ 100,000 เมกะวัตต์ ในขณะที่การพยากรณ์ความต้องการไฟฟ้าในปี พ.ศ. 2558 ของประเทศพม่าน้อยกว่า 3,000 เมกะวัตต์ และลาวที่ความต้องการไฟฟ้ามีไม่ถึง 1,000 เมกะวัตต์ ในขณะที่มีศักยภาพด้านพลังน้ำกว่า 20,000 เมกะวัตต์

ดังนั้นหากสำรวจสถานะพลังงานในแต่ละประเทศ จะพบรายละเอียดดังนี้

ลาว

ลาวได้ตั้งเป้าในการผลิตกระแสไฟฟ้าเพื่อจำหน่ายประเทศเพื่อนบ้านไว้ว่า ในปีพ.ศ. 2552-2562 ลาวจะสามารถส่งไฟฟ้าไปขายยังประเทศไทยได้ 5,000 เมกะวัตต์ ตามบันทึกความเข้าใจการซื้อขายไฟที่ตกลงกัน และหลังจากนั้นจะสามารถส่งไฟฟ้าได้ถึง 7,000-8,000 เมกะวัตต์จากเขื่อนต่างๆ ที่ได้กำหนดไว้ในแผน นอกจากนี้โครงการเขื่อนที่กั้นแม่น้ำภายในประเทศแล้ว ลาวได้เริ่มทำการศึกษาโครงการเขื่อนบนแม่น้ำโขง ทั้งที่อยู่ในอาณาเขตประเทศลาว และตั้งอยู่บริเวณชายแดนไทย-ลาว อาทิ โครงการไซบური บริเวณเมืองหลวงพระบาง โดยบริษัท ช.การช่าง ได้รับสิทธิในการศึกษาความเป็นไปได้ ขนาดกำลังการผลิตประมาณ 1,260 เมกะวัตต์ และบริษัทซิโนไฮโดรจากประเทศจีนได้รับสิทธิในการศึกษาโครงการปากลายขนาดกำลังการผลิตประมาณ 1,320 เมกะวัตต์ และปากเบ็ง

ขนาดกำลังการผลิตประมาณ 1,238 เมกะวัตต์ ทางตอนเหนือของประเทศ ส่วนโครงการทางตอนใต้ที่ได้ร่วมศึกษากับเวียดนามคือโครงการดอนสาหง ในขนาดกำลังการผลิตประมาณ 200 เมกะวัตต์ เป็นที่สังเกตว่าลาวได้อนุญาตให้จีนเข้ามาทำเขื่อนมากขึ้น แม้ลาวจะเคยเชื่อว่าการก่อสร้างจากจีนมักจะต่ำกว่ามาตรฐานโดยมักจะดำเนินการก่อสร้างโดยไม่ทำการศึกษาความเป็นไปได้ แต่ในระยะเวลาหลังจากความสนธิสนมของรัฐบาลทั้งสองประเทศโดยท่านนายกรัฐมนตรีคนปัจจุบัน ท่านบัวซอน นุปผาวัน ได้พยายามกระชับความสัมพันธ์กับจีนให้แน่นแฟ้นขึ้น โดยเห็นได้อย่างชัดเจนจากการอนุญาตให้จีนสร้างสนามกีฬาซีเกมส์ที่ลาวจะเป็นเจ้าภาพในปี พ.ศ. 2552 นี้

สำหรับโครงการที่จะสร้างบริเวณชายแดนไทย-ลาวบริเวณจังหวัดอุบลราชธานี คือโครงการคลองบ้านกุ่ม ขนาดกำลังการผลิตประมาณ 1,875 เมกะวัตต์ และโครงการปากชมจังหวัดเลย ซึ่งทั้งสองโครงการบริษัทอิตาเลียนไทยเป็นผู้ได้รับสิทธิในการศึกษา จากสิทธิดังกล่าวเป็นที่มาของการลงนามในบันทึกความร่วมมือระหว่างสองประเทศในรัฐบาลของนายสมัคร สุนทรเวช ที่ลงนามโดยนายณทล ปัทมะ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศในขณะนั้น และเป็นที่มาของการประท้วงจากองค์กรเอกชน ถึงการลงนามในสัญญาที่มีผลต่อความตกลงระหว่างประเทศ แต่ขาดการขอความเห็นชอบจากรัฐสภา ซึ่งขัดต่อมาตรา 190 อีกทั้งการก่อสร้างเขื่อนดังกล่าวอาจจะส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตในชุมชนและสภาพโดยทั่วไป รวมถึงแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญในจังหวัดอุบลราชธานี ต่อมา นายณทล ต้องลาออกจากการดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีกระทรวงการต่างประเทศ เนื่องจากกรณีปราสาทพระวิหาร ทำให้ภาคประชาชนและกลุ่มนักอนุรักษ์ได้ฟ้องศาลaylorประท้วงลง แต่การลงนามในข้อตกลงนั้นได้กระทำไปแล้ว และมีผลต่อการเดินหน้าศึกษาโครงการเขื่อนบนแม่น้ำโขงแห่งนี้แล้ว

สัญญาซื้อขายไฟ Power Purchase Agreement (PPA) ถือเป็นหัวใจของการพัฒนาไฟฟ้าพลังน้ำในประเทศเพื่อนบ้าน ที่ผ่านมาเงื่อนไขในสัญญา PPA ใช้เวลาเจรจามาก เนื่องจากมีรายละเอียดมาก ต่อกรณีดังกล่าว รัฐบาลลาวเคยตั้งคำถามกับ กฟผ. ถึงความเป็นไปได้ในการลดรายละเอียดของสัญญาลง เพราะต่างต้องเสียเวลาและเสียเงินให้กับที่ปรึกษากฎหมาย และการซื้อไฟฟ้าจากลาวก็ดู

เหมือนน่าจะมีลักษณะไม่ต่างกันนัก แต่ทำไมจะต้องเจรจาแยกรายละเอียดแต่ละโครงการ ซึ่งแต่เดิมสัญญาของโครงการน้ำจิม 1 มีเพียงสามหน้า จากนั้นก็เป็นสัญญาของโครงการเทิน-หिनบุน ซึ่งมีประมาณสามร้อยหน้า แต่ปัจจุบันโครงการน้ำเทิน 2 มีสัญญาถึงหนึ่งพันหน้า ใช้เวลาเจรจาถึงสองปีครึ่ง ซึ่งได้รับคำตอบจาก กฟผ. ว่าเงื่อนไขสัญญาเป็นสิ่งที่ผู้ลงทุนเสนอมา ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับเงื่อนไขเงินกู้ที่ภาคเอกชนมีภาระผูกพันกับสถาบันการเงินต่างๆ และเงื่อนไขที่ระบุไว้เป็นสิ่งที่สถาบันการเงินระหว่างประเทศตั้งขึ้น ซึ่ง กฟผ. ก็รู้สึกเมื่อเช่นกัน แต่ในที่สุดก็ยังไม่มีการเสนอทางออกอย่างเป็นทางการเป็นรูปธรรมในกรณีดังกล่าว ในขณะที่การขายไฟจากลาวไปยังเวียดนามนั้น เป็นไปอย่างมิตรภาพ ไม่มี PPA การชำระเงินคิดตามมิเตอร์ที่ส่งไฟให้ ณ จุดรับซื้อคือ ณ โรงไฟฟ้า เป็นการจ่ายคืนเม็ดเงินลงทุนที่รัฐบาลใช้ก่อสร้างโรงไฟฟ้าและโอนกรรมสิทธิ์ให้รัฐบาลลาว เมื่อผลิตไฟฟ้าไปในระยะเวลาหนึ่ง

พม่า

ในขณะที่การพัฒนาอีกฝั่งหนึ่งของประเทศไทย โครงการไฟฟ้าพลังน้ำบนแม่น้ำสาละวินถูกหยิบยกขึ้นมาพูดคุยอีกครั้งในเวที ACMECS (Ayeyawady-Chao Phraya-Mekong Economic Cooperation Strategy) ขณะที่ไทยและพม่าร่วมทำปฏิญญาพุกาม ในเดือนมิถุนายน พ.ศ. 2548 พม่าได้ลงนามในบันทึกความเข้าใจกับการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.) ให้ทำการสำรวจเขื่อนจำนวน 5 แห่งบนลุ่มน้ำสาละวิน โดยใช้ชื่อว่า Upper Salween และ Lower Salween ซึ่งพื้นที่ศักยภาพของเขื่อนต่างๆ ทั้งห้า ได้เคยมีการศึกษาจากหลายกลุ่มไว้บ้างแล้ว เช่น การศึกษาของกลุ่ม Nippon Koei จากญี่ปุ่น และมีชื่อเรียกทั่วไปคือ ท่าซาง (Ta Sang) เหว่ยจี (Wei Gyi) ขนาดกำลังการผลิตประมาณ 4,500 เมกะวัตต์ เขื่อนดากวิน (Dagwin) ขนาด 790 เมกะวัตต์ และฮัตจี (Hat Gyi) ขนาด 300-600 เมกะวัตต์ สำหรับเขื่อนท่าซาง ทางกลุ่มบริษัท MDX Plc. ผู้ซึ่งมีประสบการณ์ในการสร้างเขื่อนเทิน-หिनบุนในประเทศลาว ได้ร่วมกับกลุ่มมารูเบนิจากญี่ปุ่นและอยู่ในระหว่างการเจรจากับกลุ่มบริษัทจากจีนเข้าร่วมทุนจะเป็นผู้พัฒนาโครงการ

พม่ามีศักยภาพในการผลิตไฟฟ้าพลังน้ำอยู่ถึงประมาณ 108,000 เมกะวัตต์

จากรายงานของธนาคารโลก ในขณะที่กระทรวงไฟฟ้าพม่า (Ministry of Electric Power) รายงานว่า พม่าจะพัฒนาไฟฟ้าให้ได้ถึง 23,300 เมกะวัตต์ในปี พ.ศ. 2573 ในจำนวนนี้จะสามารถผลิตเพื่อใช้ภายในประเทศได้ในปริมาณ 18,900 เมกะวัตต์ ในขณะที่สถานการณ์ปัจจุบัน พม่ามีกำลังการผลิตติดตั้งอยู่ที่ 1,551 เมกะวัตต์ ณ ปี พ.ศ. 2550 และอยู่ในสภาพขาดแคลนไฟฟ้า โดยเฉพาะในกรุงย่างกุ้ง ซึ่งเป็นเมืองหลวงเดิมและมีประชากรอาศัยอยู่มากที่สุดในขณะนี้ การส่งกระแสไฟฟ้ายังคงดับเป็นช่วงๆ ในแต่ละวันไฟฟ้าจะดับประมาณ 4-5 ครั้ง และดับเป็นเวลานาน เชื่อว่าความต้องการไฟฟ้าน่าจะอยู่ที่ประมาณ 4,000-5,000 เมกะวัตต์ หรือมากกว่านั้น

แต่ปัญหาสำคัญอีกประการหนึ่งก็คือ บทบาทของจีนกับกรณีแม่น้ำโขง คำถามที่เกิดขึ้นได้แก่ จีนกำลังทำอะไรกับลำน้ำโขง? คำถามนี้อยู่ในใจของทุกประเทศท้ายน้ำ ที่กังวลต่อผลกระทบจากการก่อสร้างบริเวณต้นน้ำ จีนมีแผนการสร้างเขื่อนบนลำน้ำโขงรวม 15 แห่งในรูปแบบขั้นบันได Cascade ขณะนี้สร้างแล้วเสร็จและพร้อมจ่ายกระแสไฟฟ้าแล้วจำนวน 2 เขื่อน อยู่ในระหว่างการก่อสร้างอีก 4 เขื่อน และมีแผนก่อสร้างแน่นอนอีก 2 แห่ง รวมทั้งสิ้นเป็น 8 และหากพยายามหาเหตุผลและวิเคราะห์ว่าเหตุใดจีนจึงสนใจที่จะสร้างเขื่อนบนแม่น้ำโขงหรือสาละวิน มีความเป็นไปได้ที่จีนชะลอการสร้างเขื่อนบนแม่น้ำโขงหรือหลานซางเจียง จากแผนที่วางไว้ จำนวน 8 แห่งลงเหลือเพียง 4 แห่งที่ก่อสร้างไปแล้ว ทั้งนี้เนื่องจากกระแสการต่อต้านจากประเทศท้ายน้ำ โดยเฉพาะเวียดนาม อีกทั้งผลกระทบต่อระบบนิเวศในบริเวณที่ก่อสร้างเป็นพื้นที่ที่ประชาชนจีนแสดงความไม่พอใจต่อรัฐบาลปักกิ่ง จีนจึงหันมาเจรจากับพม่า ซึ่งถือว่าเป็นมิตรที่ดีต่อกันในเวลานี้ โดยเห็นว่าแม่น้ำโขงจะไม่ส่งผลกระทบต่อพื้นที่และประชากรจำนวนมากเท่ากับแม่น้ำโขง อีกทั้งปริมาณน้ำในแม่น้ำโขงเริ่มลดน้อยลง จนก่อให้เกิดปัญหาการเดินเรือสินค้าที่จีนใช้เป็นเส้นทางหลักส่งสินค้ามาขายยังกลุ่มประเทศ GMS (Greater Mekong Sub-Region) และจากการจัดสรรเพื่อการชลประทานบางส่วนภายในประเทศจีนเอง และจะส่งผลกระทบต่อการค้าของจีนทางตอนใต้จากการใช้แม่น้ำเพื่อการคมนาคมขนส่งสินค้า ในขณะที่แม่น้ำโขง หรือแม่น้ำโขง มีการใช้ประโยชน์น้อยกว่า

ส่วนโครงการเขื่อนฮัตจี ล่าสุดในวันที่ 26 มิถุนายน พ.ศ. 2549 บริษัท กฟผ. ได้ลงนามใน MOU กับบริษัท Shinohydro Corperation จากจีน ในการร่วมมือพัฒนาเขื่อนดังกล่าว โดยไฟฟ้าที่จะผลิตได้ ทาง กฟผ. จะเป็นผู้รับซื้อทั้งหมดตามสัญญาการซื้อขายไฟ (Power Purchase Agreement) คาดว่าเขื่อนฮัตจีจะสามารถขายไฟให้กับประเทศไทยได้ในปี พ.ศ. 2557 สำหรับโครงการที่เหลือ ยังไม่มีการระบุรูปแบบการลงทุนที่ชัดเจนว่า กฟผ. จะเป็นผู้ลงทุนเองตามที่เคยเจรจาไว้กับพม่าหรือไม่ มีข่าวจาก Myanmar Post ฉบับวันที่ 10 ธันวาคม 2005 ได้ลงตีพิมพ์ว่า บริษัท ซีพีจากประเทศไทย ได้แสดงความสนใจลงทุนในธุรกิจไฟฟ้าพลังน้ำในพม่าด้วย โดยสรุปศักยภาพในการสร้างเขื่อนบริเวณชายแดนพม่า-ไทยมีทั้งสิ้นประมาณ 5 ชั้น กำลังการผลิตรวมถึง 12,400-16,000 เมกะวัตต์ เท่ากับว่าหากสามารถพัฒนาเป็นเขื่อนได้ทั้งหมด ไฟฟ้าจากประเทศเพื่อนบ้านฝั่งตะวันตกของไทยจะมีปริมาณเพียงพอ ที่จะตอบสนองการใช้ไฟฟ้าของไทยได้ทั้งประเทศ นอกจากนี้ยังมีการศึกษาถึงศักยภาพในการสร้างเขื่อนในลำน้ำสาละวิน บริเวณชายแดนพม่า-จีน ซึ่งพบว่าในพื้นที่ที่มีศักยภาพถึงประมาณ 13-15 แห่ง คาดว่าจะมีกำลังการผลิตรวมถึง 50,000 เมกะวัตต์

การศึกษาผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมและผลกระทบทางสังคม

ประเทศลาว และประเทศพม่า มีทรัพยากรน้ำที่อุดมสมบูรณ์อันเนื่องมาจากลักษณะภูมิประเทศที่เต็มไปด้วยทรัพยากรป่าไม้ มีภูเขาและแม่น้ำสายสำคัญมากมายที่มีความเหมาะสมในการพัฒนาไฟฟ้าพลังน้ำ โดยการสร้างเขื่อนในแม่น้ำสายต่างๆ ของแต่ละลุ่มน้ำ การพัฒนาโครงการไม่ว่าจะเป็นเขื่อนไฟฟ้าพลังน้ำหรือเขื่อนเพื่อการชลประทาน ย่อมมีผลดีและผลเสียต่อสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติและสังคม การพัฒนาย่อมต้องคำนึงถึงผลกระทบสิ่งแวดล้อมและผลกระทบต่อชุมชนในอดีตมีบทเรียนจากประเทศต่างๆ ทั่วโลก รวมทั้งในประเทศไทย ต่อผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมในประเด็นต่างๆ อันควรแก่การนำมาเป็นบทเรียนจากการพัฒนาโครงการ ผลการศึกษาของ WCD (2000) สรุปได้ว่า

- 1) เขื่อนได้ให้ประโยชน์ในการพัฒนาของมนุษย์เป็นอย่างมาก
- 2) มีมากมายหลายกรณีค่าใช้จ่ายได้ใช้ไปเพื่อประโยชน์ต่างๆ ในการพัฒนา

ก็จริง แต่ละเลยด้านสังคมและสิ่งแวดล้อมรวมทั้งผลกระทบจากย้าย
ถิ่นฐานของประชาชน

3) ขาดซึ่งหลักยุทธศาสตร์ในการกระจายผลประโยชน์ ทำให้เกิดคำถามตาม
มาเกี่ยวกับคุณค่าของเขื่อนต่างๆ ที่จะบรรลุวัตถุประสงค์ตามความต้องการในการ
พัฒนาพลังงานจากแหล่งน้ำ เมื่อเปรียบเทียบกับแนวทางการพัฒนาอย่างอื่น ๆ

ผลการศึกษารูปบทเรียนจากการสร้างเขื่อนขนาดใหญ่ ซึ่งมีผลกระทบต่อ
สิ่งแวดล้อมต่อระบบนิเวศวิทยาทางน้ำ ต่อลุ่มน้ำ การสูญเสียพื้นที่ป่าไม้ และ
แหล่งที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่า การสูญเสียจำนวนชนิด และจำนวนประชากรจากน้ำ
ท่วมเพื่อการเก็บกักน้ำ การปลดปล่อยก๊าซเรือนกระจก (Greenhouse Gases)
จากการเน่าเสียของต้นไม้และพืชในอ่างเก็บน้ำในรูปของก๊าซมีเทน และก๊าซ
คาร์บอนไดออกไซด์

ขณะนี้ได้มีการนำการศึกษาศักยภาพเขื่อนไฟฟ้าพลังน้ำในแม่น้ำโขงช่วงล่าง
มาปิดฝุ่นใหม่ โดยเห็นว่ามีความเป็นไปได้ที่จะก่อสร้างเขื่อนระหว่างชายแดน
ประเทศไทยและประเทศลาว รวม 7 แห่ง คือ

1) เขื่อนผามอง ตั้งอยู่บริเวณหมู่บ้านคกแก้ว ต.หาดคำกิริ อ.ปากชม
จ.เลย เดินทางออกจากจังหวัดหนองคายเลียบบแม่น้ำโขง ถนนสาย 211 (สาย
หนองคาย-อ.ปากชม) ระยะทางประมาณ 125 กม. สภาพพื้นที่ริมตลิ่งเป็นทุ่งหญ้า
ลาดเชิงเขา มีหมู่บ้านใกล้เคียงที่ตั้งอยู่ชิดถนนลาดยางสาย 211 สภาพท้องน้ำเป็น
หินปนดินตะกอน ความกว้างแม่น้ำประมาณ 600 ม.

2) เขื่อนบึงกาฬ ตั้งอยู่บริเวณบ้านหนองแวง ต.วิศิษฐ์ อ.บึงกาฬ
จ.หนองคาย เดินทางออกจากจังหวัดหนองคาย เลียบแม่น้ำโขงตามถนนสาย 211
(สายหนองคาย-บึงกาฬ) ระยะทางประมาณ 160 กม. สภาพพื้นที่ริมตลิ่งบางส่วน
รกร้าง ห่างจากบ้านหนองแวงประมาณ 500 ม. ท้องน้ำเป็นหินลำนํ้ากว้างประมาณ
900 ม.

3) เขื่อนบ้านแพง ตั้งอยู่บริเวณบ้านโพธิ์ไทร ต.ไผ่ล้อม อ.บ้านแพง
จ.นครพนม ออกเดินทางจากจังหวัดนครพนม ตามถนนสาย 212 (สายนครพนม-
อ.บึงโขงหลง) ระยะทางประมาณ 110 กม. สภาพพื้นที่ราบบริเวณตลิ่ง ท้องน้ำมี
ปริมาณทรายมาก ลำนํ้ากว้างประมาณ 1,200 ม.

4) **เขื่อนท่าอุเทน** ตั้งอยู่บริเวณบ้านท่าดอกแก้ว ต.ท่าจำปา อ.ท่าอุเทน จ.นครพนม เดินทางออกจากจังหวัดนครพนม ถนนสาย 212 (สายนครพนม-ท่าอุเทน) ระยะทางประมาณ 50 กม. สภาพพื้นที่ริมตลิ่งเป็นพื้นที่รกร้าง ท้องน้ำเป็นหิน ลำน้ำกว้างประมาณ 1,200 ม.

5) **เขื่อนคอนตาล** ตั้งอยู่บริเวณบ้านโคก ต.โพธิ์ไทร อ.คอนตาล จ.มุกดาหาร เดินทางออกจากจังหวัดมุกดาหาร ถนนสาย 2034 (สายมุกดาหาร-คอนตาล) ระยะทางประมาณ 30 กม. สภาพพื้นที่ริมตลิ่งเป็นพื้นที่รกร้าง ลำน้ำกว้างประมาณ 900 ม.

6) **เขื่อนชานูมาน** ตั้งอยู่บริเวณบ้านนาสีดา ต.ชานูมาน อ.ชานูมาน จ.อำนาจเจริญ เดินทางออกจากจังหวัดมุกดาหาร ถนนสาย 2034 (สายมุกดาหาร-ชานูมาน) ระยะทางประมาณ 30 กม. สภาพพื้นที่ริมตลิ่งเป็นพื้นที่รกร้าง ห่างจากชุมชน ลำน้ำกว้างประมาณ 700 ม. ท้องน้ำเป็นหิน

7) **เขื่อนบ้านกุ่ม** ตั้งอยู่บริเวณบ้านกุ่ม ต.ห้วยไผ่ อ.โขงเจียม จ.อุบลราชธานี ออกเดินทางจากอำเภอโขงเจียม ตามถนนสาย 2368 ระยะทางประมาณ 15 กม. สภาพตลิ่งเป็นพื้นที่รกร้างบริเวณวนอุทยานผาแต้ม ท้องน้ำเป็นแก่งหิน ลำน้ำกว้างประมาณ 1,000 ม.

จากการศึกษารวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ผลกระทบของโครงการพบว่า หากสร้างเขื่อนบนแม่น้ำโขง จะส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศวิทยา โดยเฉพาะปลา ซึ่งจะก่อให้เกิดการอพยพย้ายถิ่น การวางไข่และผสมพันธุ์ ที่มีความเปลี่ยนแปลงได้ และกระทบต่อการทำประมงพื้นบ้าน ทั้งยังกระทบต่อด้านเศรษฐกิจสังคม วิถีชีวิต และวัฒนธรรมพื้นบ้าน และการอพยพย้ายถิ่น

การรับซื้อไฟฟ้าจากประเทศเพื่อนบ้าน สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว และสหภาพเมียนมาร์ ซึ่งจะต้องสร้างเขื่อนเพื่อผลิตกระแสไฟฟ้า เช่น โครงการเขื่อนน้ำงึม 2 และ 3 โครงการเขื่อนสาละวิน และโครงการอื่นๆ ตามที่ได้มีบันทึกความเข้าใจร่วมนั้น การพัฒนาย่อมก่อให้เกิดผลกระทบสิ่งแวดล้อมทั้งด้านสังคมและนิเวศวิทยา ที่ผู้ดำเนินโครงการจะต้องให้ความสำคัญ รวมทั้งจะต้องจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม (หรือ EIA) และผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนเพื่อให้โครงการมีความโปร่งใส ตรวจสอบได้ ลดปัญหาข้อ

ขัดแย้งจากชุมชน ในกรณีของประเทศไทย และ สปป. ลาว มีกระบวนการ EIA ที่มีพัฒนาการมาอย่างต่อเนื่องและชัดเจน ผิดกับของสหภาพเมียนมาร์ ที่ไม่มีแบบแผนที่ชัดเจน ขึ้นอยู่กับรัฐบาลทหาร อย่างไรก็ตาม ควรที่จะต้องศึกษาผลกระทบสิ่งแวดล้อมอย่างเป็นวิชาการด้วยความเป็นกลาง เพื่อให้การพัฒนาเกิดขึ้นควบคู่ไปกับการอนุรักษ์และรักษาสิ่งแวดล้อมไปด้วยกันได้

การอนุรักษ์พลังงาน กับปัญหาการสร้างเขื่อนในประเทศเพื่อนบ้าน

ความพยายามที่จะทำโครงการอนุรักษ์พลังงาน โดยการลดการใช้ไฟหรือลดการบริโภค(Demanded-Side Management : DSM) ยังขาดหน่วยงานหลักเข้ามารับผิดชอบ ควรจัดตั้งองค์กร หรือสถาบันต่างหากที่แยกจาก กฟผ. ซึ่งมีหน้าที่จัดหาและจัดจำหน่ายไฟฟ้า ซึ่งบ้านเรายังไม่ได้ให้ความสนใจ ทั้งที่เป็นการลดการใช้พลังงานโดยตรง แทนที่จะมุ่งหาแหล่งพลังงานเพียงอย่างเดียว ขณะที่องค์กรกำกับดูแลในประเทศพัฒนาแล้วเช่นในสหภาพยุโรป ได้มีความพยายามทำงานร่วมกันในการที่จะจัดสรรพลังงาน ที่มองจากการใช้ทรัพยากรธรรมชาติร่วมกันทั้งภูมิภาคและแก้ไขความขัดแย้งที่เกิดขึ้น โดยมุ่งหาประโยชน์ร่วมกันบนพื้นฐานแห่งการรักษาและดูแลสภาพแวดล้อม สุขภาวะของประชาชน และผลกระทบที่อาจจะเกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลง แต่ในทางกลับกัน ภูมิภาคแม่น้ำโขง แทบจะไม่มี การพูดคุยกันในสาขานี้เลย ในขณะที่ผู้มีอำนาจในทางการเมืองต่างแสดงอิทธิพลต่อการครอบครองทรัพยากรธรรมชาติในภูมิภาคให้มากที่สุด การวางแผนไฟฟ้าแบบบูรณาการทั้งภูมิภาคลุ่มน้ำโขงยังไม่มี การกล่าวถึง และไม่มีองค์กรหรือสถาบันใด เข้ามาจับเป็นเจ้าภาพในการจัดการ และพิจารณาโดยองค์รวม ประเด็นเหล่านี้ยังเป็นคำถามที่ต้องการคำตอบ จากการที่ประเทศไทยจำเป็นต้องผลิตหรือนำเข้าพลังงานไฟฟ้ามากเพียงใด ภายใต้แนวทางพัฒนาพลังงานที่มีความแตกต่างหลากหลาย และได้คำนึงถึงผลกระทบทางด้านสังคมและสิ่งแวดล้อมอาจเกิดขึ้นจากการก่อสร้างโรงไฟฟ้าที่เพิ่มขึ้น และผนวกกับโครงการโรงไฟฟ้าต่างๆ ไม่ว่าจะ เป็นโครงการภายในหรือภายนอกประเทศ และปัญหาสำคัญประการสุดท้ายคือ การกระจายผลประโยชน์และความเสี่ยงใดเป็นที่ยอมรับได้หรือไม่สำหรับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในประเทศนั้น ๆ

จากที่กล่าวแล้วในข้างต้น จะเห็นว่าปัญหาสำคัญเฉพาะหน้าได้แก่ การจัดการ DSM จะได้ผลมากน้อยเพียงใด ทำไมความต้องการเพิ่มโรงไฟฟ้าหรือการรับซื้อไฟจากประเทศเพื่อนบ้านจึงยังต้องเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ และ กพข. จะมีส่วนเข้ามาดูแลและกำหนดมาตรฐานการรับซื้อไฟฟ้าจากประเทศเพื่อนบ้านได้หรือไม่

ความต้องการไฟจากประเทศเพื่อนบ้านของไทย

ประเทศไทยจำเป็นเพียงไรที่จะต้องซื้อไฟฟ้าจากประเทศเพื่อนบ้าน? โดยเฉพาะไฟจากเขื่อน สำหรับการศึกษาในระดับระหว่างประเทศพบว่า ไฟฟ้าพลังน้ำรวมทั้งที่ผลิตมาจากเขื่อนขนาดใหญ่แสดงถึงการเป็นแหล่งพลังงานสะอาดที่สามารถนำมาใช้ได้อย่างคุ้มค่า และมีประโยชน์หลายประการต่อระบบ (EGAT 2000; IHA 2004; World Bank 2006) แต่สำหรับผู้สังเกตการณ์คนอื่นๆ แล้ว โรงไฟฟ้าพลังน้ำขนาดใหญ่ได้ทำลายความหลากหลายทางชีวภาพที่มีค่า และแปรเปลี่ยนระบบนิเวศที่เคยอุดมสมบูรณ์ สำหรับผู้สังเกตการณ์เหล่านี้โรงไฟฟ้าพลังน้ำขนาดใหญ่มักทำให้ประชาชนผู้อยู่ในสถานะที่อ่อนแอยิ่งแย่ลงไปกว่าเดิมโดยไม่ได้ให้ประโยชน์ที่ชัดเจน การพัฒนาไฟฟ้าพลังน้ำในภูมิภาคแม่น้ำโขงจึงเป็นประเด็นที่ถกเถียงกันอย่างกว้างขวางในปัจจุบัน

โครงการไฟฟ้าพลังน้ำในอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขงได้รับการผลักดันจากหลายปัจจัย โดยเฉพาะจากความต้องการที่มีสูงมากต่อพลังงานไฟฟ้าในประเทศไทย จีนและเวียดนาม ดังที่มีการพยากรณ์โดยใช้ชุดรูปแบบเฉพาะของวิธีการพยากรณ์พลังงาน โดยแท้ที่จริงแล้ว ขณะนี้ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ได้กลายมาเป็นภูมิภาคชั้นนำของโลกในด้านอัตราการเติบโตของความต้องการพลังงานไฟฟ้า โดยที่อัตราของความต้องการพลังงานไฟฟ้านั้น แม้จะผูกอยู่กับอัตราการเติบโตของ GDP แต่ก็อยู่ในระดับที่สูงกว่า GDP ที่ธนาคารเพื่อการพัฒนาเอเชีย (ADB) ประมาณการว่า ความต้องการพลังงานไฟฟ้าในภูมิภาคมีการเติบโตในอัตรา 6.8 % ต่อปี นับตั้งแต่ช่วงปี 2543-2548 และได้นำเสนอว่า อัตราการเติบโตดังกล่าวจะยังมีอยู่อย่างต่อเนื่องระหว่าง 6-7 % ต่อปีไปจนถึงปี 2025 การวิเคราะห์ที่ทำการแต่เดิมได้ชี้ให้เห็นถึงความต้องการที่สูงมากต่อพลังงานใหม่ โดยส่วนใหญ่แล้วก็จะ เป็นพลังงานจากฟอสซิล (ถ่านหิน น้ำมัน และก๊าซ) แต่พลังงานน้ำและนิวเคลียร์

ก็ได้รับการให้ความสำคัญเพิ่มมากขึ้นด้วย

ในขณะที่เดียวกัน ผู้ที่มีหน้าที่จัดหาพลังงานไฟฟ้า เช่น EGAT ยังมองว่าโครงการไฟฟ้าพลังน้ำมีความน่าสนใจ เพราะสามารถให้พลังงานและกำลังไฟฟ้าในเกณฑ์ที่ยอมรับได้ การเดินเครื่องกำเนิดไฟฟ้าทำได้ทันทีที่ต้องการ ราคาที่มาจากต้นทุนทางเชื้อเพลิงเป็นศูนย์ และผลกระทบที่มีต่อผู้คนและระบบนิเวศที่รัฐบาลในประเทศที่ดำเนินโครงการยังคงยอมรับได้

ปัจจัยอีกชุดหนึ่งที่เป็นตัวผลักดันการพัฒนาไฟฟ้าพลังน้ำ ยังรวมถึงนโยบายของรัฐด้วย ดังตัวอย่างของรัฐบาลของประเทศลาวที่มีนโยบายอย่างเป็นทางการที่ต้องการก้าวขึ้นเป็นประเทศที่หลุดพ้นจากเส้นความยากจนภายในปี 2020 โดยรัฐบาลลาวเชื่อว่า รายได้จากการส่งออกไฟจะช่วยให้ประเทศบรรลุเป้าหมายตามที่ตั้งไว้ได้ เพื่อบรรลุเป้าหมายดังกล่าว จำเป็นต้องมีการผลักดันการลงทุนด้านกิจการไฟฟ้า ซึ่งเกิดขึ้นพร้อมกับความสนใจประกอบธุรกิจการผลิตไฟฟ้าในภาคเอกชนทั้งภายในและภายนอกภูมิภาค โดยไม่ได้มีความจำเป็นต้องมีความสามารถทางด้านเทคนิคการก่อสร้างเขื่อน เพราะเทคโนโลยีสามารถซื้อหาได้ด้วยการว่าจ้างบริษัทที่ปรึกษา (Technical Consultant) หากแต่ความเชี่ยวชาญที่จะจัดการเรื่องทางการเงินเพื่อใช้ในการลงทุนขนาดใหญ่ กลับเป็นสิ่งที่จำเป็นสำหรับการพัฒนาเขื่อนขนาดใหญ่ และเอกชนไทยที่มีฐานะทางการเงินที่เข้มแข็งบวกกับบริษัทต่างชาติที่มีความสามารถแต่ยังขาดความรู้ความเข้าใจในประเทศลาว ก็เป็นจุดพบกันที่ลงตัว เงินลงทุนจำนวนมากในอดีต ได้มาจากสถาบันทางการเงินระหว่างประเทศ อย่างเช่น ธนาคารโลกและธนาคารเพื่อการพัฒนาเอเชีย แต่ผลจากความพยายามสนับสนุนเพียงด้านการพัฒนา จนเกิดปัญหาการท้วงติงจากกลุ่มอนุรักษ์ ทำให้สถาบันทางการเงินเหล่านี้ต้องมีกรอบการดำเนินงานชัดเจน และวางเงื่อนไขสำหรับการขอกู้เงินว่าต้องระบุถึงผลกระทบที่มีต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม ที่อาจเกิดขึ้นจากการดำเนินโครงการหนึ่งๆ แต่อย่างไรก็ตาม เมื่อไม่กี่ปีที่ผ่านมา กลับมีแหล่งการเงินใหม่ๆ เกิดเพิ่มขึ้นมา อย่างเช่นการกู้ยืมระหว่างรัฐต่อรัฐ และการกู้ยืมผ่านธนาคารเอกชน เป็นต้น ประเด็นเหล่านี้เกี่ยวข้องกับทั้งการเมืองระหว่างประเทศและการขยายตัวที่เพิ่มมากขึ้นของตลาดทุนระหว่างประเทศ แหล่งการเงินรูปแบบใหม่ในภูมิภาคแม่น้ำโขงซึ่งส่วนใหญ่มาจากย่านเอเชีย มักมีเงื่อนไขทางสังคมและ

สิ่งแวดล้อมที่ไม่ค่อยเคร่งครัด และไม่นำมาเป็นประเด็นผูกโยงในการอนุมัติเงิน ลักษณะเช่นนี้ทำให้เกิดความเสี่ยงที่จะส่งผลเสียหายต่อสังคมและระบบนิเวศวิทยาโดยรวม

นอกจากนี้หากศึกษาลงในรายละเอียดในกรณีของประเทศลาวและประเทศพม่า เนื่องจากมีการเริ่มซื้อขายไฟข้ามชายแดนให้แก่ประเทศไทยแล้ว และกำลังเป็นที่สนใจของสังคมโดยเฉพาะประเทศพม่า สำหรับในกรณีของกัมพูชาและเวียดนามนั้น ปัญหาดังกล่าวยังเป็นเพียงแผนงานที่ยังไม่มีการซื้อขายไฟฟ้ามายังประเทศไทย ดังนั้นในส่วนนี้ จะขอเริ่มจากการเสนอภาพรวมความต้องการใช้ไฟฟ้าในประเทศไทย เปรียบเทียบกับกำลังการผลิต ที่สามารถสรุปได้ว่า ไทยมีการใช้ไฟเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง และยังไม่มีความมาตรการลดการใช้ไฟมาบังคับใช้อย่างจริงจัง ในขณะที่ผู้มีหน้าที่ด้านพลังงานก็มุ่งเน้นหาทางเพิ่มกำลังการผลิตเพื่อให้เพียงพอต่อความต้องการเป็นทิศทางหลัก

โรงไฟฟ้าแห่งใหม่ตามแผนผลิตไฟฟ้าของประเทศหรือ Power Development Plan (PDP) ถูกสอดแทรกด้วยโรงไฟฟ้าถ่านหิน หรือแม้แต่โรงไฟฟ้านิวเคลียร์ แต่ก็ไม่มีความแน่ใจว่าโรงไฟฟ้าดังกล่าวจะเกิดขึ้นได้หรือไม่ ในขณะที่การซื้อไฟฟ้าจากโรงไฟฟ้าพลังน้ำจากประเทศเพื่อนบ้านดูจะมีความชัดเจนมากกว่า ดังจะพบว่าบันทึกความเข้าใจรับซื้อไฟจากลาว (MOU) ได้เพิ่มจาก 1,500 เมกะวัตต์ เป็น 7,000 เมกะวัตต์

คำถามต่างๆ ที่เกิดขึ้นจากการรับซื้อไฟจากลาวมีมากมาย และมีหลายคำถามยังรอคำตอบ อาทิ

1) การซื้อไฟจากประเทศเพื่อนบ้านในจำนวนมากนั้น สร้างความมั่นคงทางพลังงานให้แก่ไทยได้หรือไม่ ไทยเชื่อแน่ว่าอย่างไรว่ากระแสไฟฟ้าที่ส่งมาจากประเทศเพื่อนบ้านจะไม่ถูกตัด หากเกิดความขัดแย้งระหว่างประเทศขึ้น เพราะการลงทุนทั้งหมดอยู่บนสัญญาเพียงฉบับเดียวคือ PPA

2) การนำเข้าไฟจากประเทศลาวถึง 5,000 เมกะวัตต์นั้น หากเปรียบเทียบกับกำลังการผลิตของทั้งประเทศที่มีประมาณ 20,000 เมกะวัตต์ เท่ากับว่าเรานำเข้าไฟจากประเทศเพื่อนบ้านถึงร้อยละ 25 ของกำลังการผลิตทั้งหมด ซึ่งเป็นตัวเลขที่เกินกว่าการสำรองไฟฟ้าตามแผนการผลิต และเมื่อเป็นเช่นนี้ไฟฟ้าจากลาว

จะถูกจัดวางลำดับความสำคัญให้เป็นไฟฟ้าหลัก หรือไฟฟ้าสำรองของประเทศ หากเป็นไฟฟ้าสำรอง กฟผ. ยังมีความจำเป็นมากน้อยเพียงใดที่ต้องสร้างโรงไฟฟ้า ภายในประเทศเพื่อการสำรองไฟ และหากเป็นไฟฟ้าหลัก ราคาไฟฟ้าที่รับซื้อเมื่อเทียบกับราคาที กฟผ. ผลิตเองนั้น ได้นำมาคิดคำนวณอย่างไร และเป็นธรรมต่อผู้บริโภคภายในประเทศมากน้อยเพียงใด

3) การสร้างเขื่อนของผู้ลงทุนกลุ่มต่างๆ มีความชำนาญมากน้อยเพียงใด เพราะหากดูจากรายชื่อบริษัทที่ได้สัมปทานไป ส่วนใหญ่เป็นบริษัทก่อสร้างรายใหญ่ของไทย บริษัทผลิตพืชผลการเกษตร หรือแม้กระทั่งนักธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ ซึ่งบริษัทเหล่านี้ได้คำนึงถึงผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสังคมมากน้อยเพียงใด การทำงานของแต่ละบริษัทที่มุ่งแสวงหากำไรย่อมมีเป้าหมายที่ต่างกัน นอกจากกำไรที่ได้จากการดำเนินการผลิตกระแสไฟฟ้าแล้ว กำไรจากส่วนอื่นๆ เช่น การตัดไม้ การก่อสร้าง การหาสัมปทานจากแหล่งแร่ หรือแม้กระทั่งใบอนุญาตก่อสร้าง โรงแรมหรือสถานการพนัน (คาสิโน) ที่แต่ละบริษัทได้ผลประโยชน์ไปนั้น มีหน่วยงานใดเข้าไปตรวจสอบหรือไม่ หรือปล่อยให้เป็นการของรัฐบาลลาวเพียงลำพัง

4) การศึกษาและเยียวยาผลกระทบทางสังคมและสิ่งแวดล้อมในประเทศที่สร้างเขื่อน ที่มีแต่องค์กรเอกชนระหว่างประเทศหรือ NGO เข้าไปจับตาดู ในขณะที่รัฐบาลทั้งผู้ลงทุนและผู้รับซื้อไฟต่างมีผลประโยชน์ร่วมกันจากเม็ดเงินจากการผลิตไฟฟ้า ซึ่งอาจจะละเลยต่อการแก้ไขปัญหา เพราะการเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบต่างต้องจ่ายเงิน ซึ่งส่งผลต่อการลงทุนที่เพิ่มขึ้นโดยไม่ก่อให้เกิดรายได้ ในขณะที่ประชาชนในพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบ มีสิทธิมีเสียงที่จะเรียกร้องความเป็นธรรมให้กับตนเองได้มากน้อยเพียงใด เช่น กรณีเขื่อนน้ำเทิน 2 ซึ่งตั้งอยู่ในพื้นที่ของประชากรลาวเทิง หรืออีกนัยหนึ่งคือพวกชาวเขาซึ่งมีสิทธิในการปกครองมากน้อยเพียงใด

5) การที่ประเทศลาวมีแผนส่งเสริมโครงการสร้างเขื่อนกว่า 70 โครงการ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของการเป็น “แบตเตอรี่แห่งเอเชีย” นั้น จะส่งผลต่อลุ่มน้ำและระบบนิเวศดั้งเดิมมากน้อยเพียงใด มีหน่วยงานใดเข้าไปร่วมศึกษาและระแวดระวังหรือไม่ เพราะยังไม่เคยเกิดขึ้นมาก่อนว่ามีประเทศที่สามารถสร้างเขื่อนได้ในจำนวนดังกล่าว หากเป็นเช่นนั้นจริงคงไม่ต้องถกถึงการเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ของสภาพแวดล้อมและระบบนิเวศในภูมิภาค แต่สภาพเศรษฐกิจของอาเซียนคงจะ

ต้องมีความโน้มเอียงและให้ความสำคัญมายังประเทศลาวอย่างไม่ต้องสงสัย เพราะ หากดูตัวเลข GDP ตั้งแต่ก่อนการเปิดให้นักลงทุนเข้าไปสร้างเขื่อนและหลังการประกาศใช้นโยบายส่งเสริมการสร้างเขื่อนแล้วจะเห็นว่ามีการเปลี่ยนแปลงแบบก้าวกระโดดกล่าวคือ ในปีพ.ศ. 2533 GDP อยู่ที่ 866 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ในปีพ.ศ. 2543 GDP อยู่ที่ 1,735 ล้านดอลลาร์สหรัฐ และในอีกเพียง 6 ปีต่อมา คือพ.ศ. 2549 GDP อยู่ที่ 3,437 ล้านดอลลาร์สหรัฐซึ่งตัวเลขเช่นนี้เป็นสิ่งที่น่าจับตาเป็นอย่างยิ่ง

คำถามที่ยกมาในข้างต้นเป็นเพียงส่วนหนึ่งที่ผู้วิจัยยกมา เพราะเห็นว่าเป็นประเด็นที่จะส่งผลกระทบต่อความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในอนาคต อีกทั้งหากจะต้องตอบคำถามว่าจำเป็นหรือไม่ที่ไทยต้องซื้อไฟจากประเทศ สปป.ลาว ก็คงให้คำตอบว่า ไทยได้ซื้อไฟจากลาวมาแล้วกว่า 30 ปี และไฟฟ้าจากลาวได้ส่งเป็นไฟฟ้าหลักในประเทศมาโดยตลอด ด้วยสัดส่วนเบื้องต้นที่ประมาณ 5% ของกำลังการผลิตทั้งหมดและเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ซึ่งในจำนวนนี้ ไทยคงจำเป็นต้องซื้อต่อไปตามสัญญาซื้อขายไฟที่ทำระหว่างกันตลอดอายุสัญญา 30 ปี อีกทั้งไฟฟ้าจากลาวก็เป็นส่วนหนึ่งของระบบไฟฟ้าของประเทศ แต่คำถามต่อไปคือไทยควรกำหนดการรับซื้อไฟจากลาวในจำนวนเท่าใด ผลการวิจัยพบว่า การซื้อไฟจากลาวต้องถูกจำกัดปริมาณ ระดับหนึ่งที่ไม่ควรเกินกว่า 10,000 เมกกะวัตต์ โดยไม่อิงกับระยะเวลา คือไม่ว่าความต้องการไฟฟ้าของไทยจะเพิ่มขึ้นมากนักน้อยเพียงใดในอีกกี่สิบปีก็ตาม ไทยไม่ควรขยายการรับซื้อไฟจากประเทศเพื่อนบ้านแห่งนี้มากไปกว่านี้ ทั้งนี้เพื่อความมั่นคงทางพลังงานของประเทศไทยเอง และเพื่อรักษาสมดุลสถานะแวดล้อมในภูมิภาค อีกทั้งไทยควรหยุดการแสวงหาผลประโยชน์จากทรัพยากรของประเทศเพื่อนบ้านอย่างไร้ขีดจำกัด เพียงเพราะคิดว่า “เขาคิดไม่ทันเรา” หรือ “ประเทศลาว ไม่ใช่ประเทศไทย จะทำอะไรก็ได้” ในทางตรงข้าม รัฐบาลไทยควรแสวงหามาตรการเพื่อรักษาสัมพันธ์อันดีต่อกัน เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดกระบวนการพัฒนาที่ขาดความยั่งยืนคิดที่จะส่งผลกระทบต่อสภาพสังคม เศรษฐกิจ และสถานะแวดล้อมของประเทศลาวเองในอนาคต

สำหรับประชาชนลาวในขณะนี้ ได้เห็นผลจากการสร้างเพียงสี่แห่ง ได้แก่ เขื่อนน้ำงึม1 เขื่อนเทินหินบูน เขื่อนห้วยเฮาะ และเขื่อนเซเซต สำหรับน้ำงึม1

ประชาชนที่อาศัยอยู่บริเวณท้ายอ่างเก็บน้ำรู้สึกพึงพอใจกับปริมาณปลาที่มีเพิ่มมากขึ้น และสามารถทำการค้าจากตลาดปลาบ้านห้วยหม้อ มีประชาชนจากต่างถิ่นอพยพเข้ามาอยู่เพื่อทำการค้าขายปลา ทั้งปลาสด ปลาแห้ง และปลาร้า ส่วนพื้นที่ที่ถูกน้ำท่วมนั้น ประชาชนโดยรวมไม่รู้ลึกเดือดร้อน เพราะย้ายไปจับจองที่แห่งใหม่ที่ยังมีที่ว่างอีกมาก รวมถึงการอพยพเข้าไปในพื้นที่ใหม่ที่รัฐบาลจัดสรรให้ และรู้สึกถึงความสะดวกสบายที่ได้รับจากสาธารณูปโภคที่ไปถึงทุกครัวเรือน

หากจะมองว่าการขายไฟฟ้าของประเทศลาวเป็นโอกาสที่ดีที่ประเทศจะได้รับการพัฒนา และเปิดรับเงินตราต่างประเทศ ทั้งจากราคาไฟและเม็ดเงินลงทุน ซึ่งดูเหมือนว่าเป็นการประสานประโยชน์ที่ลงตัวก็ตาม แต่รายได้ที่เข้าประเทศนั้นจะเป็นประโยชน์ในระยะแรกจากการลงทุนในสาธารณูปโภคต่างๆ ดังจะเห็นได้ชัดในปัจจุบันที่มีการพัฒนาโครงข่ายโทรคมนาคมในรูปแบบต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นถนนหรือโทรศัพท์จากการวิจัยพบว่าการเปลี่ยนแปลงในปัจจุบัน (พ.ศ. 2550) เปรียบเทียบกับเมื่อ 15 ปีก่อน (พ.ศ. 2535) โดยเฉพาะการคมนาคม ซึ่งเมื่อก่อนนี้ประเทศมีถนนหลักจากเหนือสู่ใต้เพียงเส้นเดียว คือถนนหมายเลข 13 ซึ่งขาดตอนเป็นช่วงๆ แต่ปัจจุบันถนนสายนี้สะดวกปลอดภัยสามารถสัญจรไปมาได้เป็นอย่างดี รวมถึงมีถนนรองและเพิ่มจำนวนถนนสายหลักอีกมากมาย นอกจากนี้ โครงข่ายโทรคมนาคมก็ทันสมัยทัดเทียมกับประเทศเพื่อนบ้านในทุกด้าน แต่ต้องไม่ลืมว่าการพัฒนาเหล่านี้เกิดขึ้นเพื่อรองรับประชากรเพียง 6 ล้านคนเศษ ซึ่งน่าจะเพียงพอต่อการดำรงชีพ ในขณะที่รัฐบาลลาวน่าจะนำเม็ดเงินที่เหลือไปใช้ในการปรับปรุงคุณภาพชีวิตของประชาชน ทั้งทางด้านการสาธารณสุข การศึกษา และวัฒนธรรม

ในขณะเดียวกันประเทศคู่ค้าหลักเช่นไทย ก็จะต้องไม่ลืมว่าทุกนาที่ที่เราใช้ไฟ เงินจำนวนหนึ่งก็จะไหลไปประเทศเพื่อนบ้าน การขาดดุลการค้าที่มากขึ้นยังไม่มีมาตรการแก้ไข และยังไม่เห็นหน่วยงานใดเข้ามารับผิดชอบ การซื้อไฟจากประเทศลาวปัจจุบันคิดเป็นมูลค่าประมาณ 40,000 ล้านบาทต่อปีจากโครงการเขื่อน 4 แห่งที่กำลังการผลิตประมาณ 620 เมกะวัตต์ ซึ่งหากต้องซื้อไฟมากขึ้นตาม MOU ที่มีต่อกันถึง 5,000 เมกะวัตต์ ไทยจะต้องขาดดุลการค้าเป็นจำนวนมากขึ้น ดังนั้นจะมีหนทางใดที่ไทยจะสามารถทำให้การขาดดุลนี้ลดลงได้บ้าง

หากเป็นเช่นนี้ความไว้วางใจต่อกันที่ไทยในฐานะประเทศเพื่อนบ้านที่มี

ความใกล้ชิดกันนั้น จะยังคงราบรื่นเช่นนี้ตลอดไปหรือไม่ อีกทั้งความหวาดระแวง ในด้านการครอบงำทางวัฒนธรรมเป็นประเด็นที่ละเอียดอ่อน การงดถ่ายทอด โทรทัศน์ หรือการส่งคลื่นรบกวนสัญญาณโทรทัศน์จากไทยเกิดขึ้นทั่วไป การนำ สินค้าจากจีนมาแข่งสินค้าไทยโดยการอุดหนุนทางภาษีเป็นสิ่งที่รัฐบาลทำอย่างไม่ เปิดเผยนัก นายกรัฐมนตรีของลาวท่านปัจจุบัน ท่านบัวซอน บุปผาวัน มีตำแหน่ง เป็นนายกสมาคมมิตรภาพลาว-จีน และเน้นให้ความสำคัญต่อความสัมพันธ์กับ ประเทศจีนในด้านต่างๆ ซึ่งในระยะหลังนโยบายการค้าของลาวต่อจีน ก็ล้วนมี วัตถุประสงค์เพื่อรักษาสมดุลทางการเมืองและเศรษฐกิจกับประเทศเพื่อนบ้านทั้งสิ้น สิ่งเหล่านี้ส่งผลแม้กระทั่งกับโครงการเขื่อน ที่รัฐบาลลาวเปิดโอกาสให้นักลงทุนจาก จีนและเวียดนามเข้ามาศึกษาและพัฒนาบางโครงการ แม้ลาวจะรู้สึกว่าการก่อสร้าง ของจีนต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐาน และเวียดนามขาดเงินลงทุนก็ตาม

แต่จากผลพวงของประวัติศาสตร์ เวียดนามนั้นเป็นเสมือน “ญาติผู้ใหญ่” ของลาว ที่จะต้องให้เกียรติและเชิดชู ส่วนจีนนั้นคือ “ผู้ใหญ่ที่ต้องเกรงใจ” หาก ถ้ามองกลับมามองแล้วรู้สึกกับคนไทยอย่างไร คำตอบนั้นอาจจะน่าตกใจเกินกว่าจะเขียน บรรยายได้ ดังนั้น ไทยควรพึงสำนึกไว้ด้วยว่า การหาประโยชน์จากประเทศ เพื่อนบ้านอย่างไม่มีสำนึกและขาดจริยธรรมนั้น เป็นการสร้างปมขัดแย้งระหว่าง ประเทศให้ค่อยๆ ก่อตัวขึ้นมา ซึ่งว่าที่จริงก็เกิดขึ้นมานานแล้ว การเอาเปรียบจาก ทรัพยากรไม้และสินแร่ในอดีตเป็นสิ่งที่คนลาวไม่ลืม ในขณะที่คนไทยไม่ได้จำ สิ่งเหล่านี้พร้อมที่จะกลายเป็นเนื้อร้ายของความสัมพันธ์ระหว่างกันที่ก่อตัวขึ้นก่อน การพัฒนาไฟฟ้าพลังน้ำเสียอีก และหากการก่อสร้างเขื่อนเกิดขึ้นอย่างไรสำนึก ย่อมก่อให้เกิดผลลบกับความสัมพันธ์ในอนาคตอย่างแน่นอน

ความร่วมมือด้านพลังงานระหว่างไทย-ลาว นับได้ว่าเป็นไปอย่างราบรื่น ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2514 ไทยรับซื้อไฟฟ้าจากเขื่อนน้ำงึมหรือน้ำงึม 1 จากลาว จำนวน 145 เมกะวัตต์ และจากเขื่อนเซเซต จำนวน 55 เมกะวัตต์ ในเวลานั้น สปป.ลาว มีกำลังการผลิตรวมทั้งประเทศอยู่ที่ 215 เมกะวัตต์ ประกอบด้วยการผลิตไฟฟ้า พลังน้ำจำนวน 200 เมกะวัตต์ และผลิตโดยน้ำมันดีเซล จำนวน 15 เมกะวัตต์ เขื่อนไฟฟ้าพลังน้ำในประเทศมีเพียง 2 เขื่อน คือ เขื่อนน้ำงึม1 ที่ตั้งบริเวณลำน้ำงึม ห่างจากกรุงเวียงจันทน์ไปทางตอนเหนือประมาณ 80 กิโลเมตร และเขื่อนเซเซต

ซึ่งตั้งอยู่ทางตอนใต้ของประเทศ ทั้งสองเขื่อนผลิตไฟฟ้าเพื่อส่งขายให้กับประเทศไทยถึงร้อยละ 75 ของกำลังการผลิตทั้งหมดตั้งแต่ปี พ.ศ. 2514 โดยขายเข้าระบบของ กฟผ. ในขณะเดียวกัน ลาวต้องนำเข้าไฟฟ้าจากไทยตามบริเวณพื้นที่ชายแดนเช่นกัน โดยผ่านระบบของ กฟผ.

ในเวลาต่อมาช่วงปี พ.ศ. 2533 ความร่วมมือระหว่างประเทศทั้งสองมีเพิ่มมากขึ้น ในช่วงรัฐบาล พล.อ.ชาติชาย ชุณหะวัณ นักลงทุนไทยให้ความสนใจในการพัฒนาไฟฟ้าพลังน้ำใน สปป. ลาวเป็นอย่างมาก ได้มีการก่อสร้างเขื่อนเพิ่มเติมอีกหลายแห่ง เพื่อผลิตกระแสไฟฟ้าให้กับประเทศไทย รวมกำลังการผลิตประมาณ 691 เมกะวัตต์ กิจการไฟฟ้ากลายเป็นแหล่งรายได้หลักสำหรับประเทศ และเป็นที่มาของบันทึกความร่วมมือในการซื้อขายไฟฟ้าระหว่างกัน ในวันที่ 4 มิถุนายน พ.ศ. 2536 ในปริมาณ 1,500 เมกะวัตต์ โดยนายสาวิตรี โภธิวิหค รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรีในสมัยนั้น และต่อมาขยายการรับซื้อในบันทึกฉบับต่อมาเป็น 3,000 เมกะวัตต์ ในสมัยรัฐบาลนายบรรหาร ศิลปอาชา เป็นนายกรัฐมนตรี เมื่อครั้งที่เดินทางไปเยือนประเทศลาวในปี พ.ศ. 2539 และต่อมาก็เพิ่มเป็น 5,000 เมกะวัตต์ ในปี พ.ศ. 2550 ในสมัยรัฐบาล พล.อ. สุรยุทธ์ จุลานนท์ เมื่อครั้งที่เดินทางไปเปิดสะพานมิตรภาพไทย-ลาวแห่งที่สอง ที่จังหวัดมุกดาหาร-สะหวันเขต

สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวมีศักยภาพในการผลิตไฟฟ้าจากพลังน้ำอย่างมาก โดยได้รับความร่วมมือและให้การสนับสนุนด้านเงินทุนจากองค์กรระหว่างประเทศหลายแห่ง ทั้งในการทำการศึกษาความเป็นไปได้ และการสนับสนุนเงินทุนจำนวนมหาศาลในการก่อสร้างเขื่อนผลิตกระแสไฟฟ้า ไม่ว่าจะเป็น ADB (Asia Development Bank), World Bank หรือบริษัทการเงินหลักๆ จากทั่วโลก แม่น้ำสายสำคัญๆ ทั่วประเทศของลาวมีศักยภาพมากถึง 26,500 เมกะวัตต์ ไม่รวมศักยภาพบนลำน้ำโขง ซึ่งในกรณีนี้ได้มีการทำการศึกษาความเป็นไปได้เบื้องต้น (Pre-feasibility Study) ในการสร้างเขื่อนพลังน้ำรวมทั้งสิ้น 31 โครงการ ปริมาณการผลิตรวม 6,900 เมกะวัตต์

อย่างไรก็ตาม ความร่วมมือนี้จะบรรลุผลมากน้อยเพียงใด และจะต้องใช้เวลาอีกนานเท่าใดจึงจะสามารถเพิ่มกำลังการผลิตไฟฟ้าในลาวได้มากมายถึงเพียงนั้น ปัญหาและอุปสรรคสำคัญของการลงทุนสร้างเขื่อนไฟฟ้าในลาวมีหรือไม่

หากมีจริงแล้ว ปัญหาคืออะไร และจะเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาโครงการหรือไม่ อีกทั้งไทยในฐานะผู้ซื้อจะต้องพึ่งพาพลังงานจากประเทศเพื่อนบ้านในลักษณะเช่นนี้ ตลอดไปหรือไม่ นอกจากนี้ ความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้นเช่นที่กล่าวถึงกันเสมอๆ ในที่สาธารณะ อันที่จริงแล้วตั้งอยู่บนความรู้สึกที่ประมาทระหว่างกัน ดังเช่นที่เกิด การประท้วงละครไทยหรือหนังไทยที่ส่งผลกระทบต่อชื่อเสียงของประเทศ แล้ว ความสัมพันธ์ทางพลังงานจะมีความละเอียดอ่อนเช่นนั้นหรือไม่ มีคำกล่าวกันในหมู่ ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการซื้อขายไฟจากเขื่อนน้ำจิ่งว่า เมื่อครั้งที่เกิดการปะทะกันระหว่าง ทหารไทยกับทหารลาวที่บ้านร่มเกล้า จังหวัดน่านในปี พ.ศ. 2529 นั้น ลาวยังคง รักษาสัญญาขายไฟจากเขื่อนน้ำจิ่งให้กับไทยอย่างต่อเนื่อง ซึ่งก็ทำให้เกิดความหวัง ว่า แม้จะเกิดความขัดแย้งระหว่างประเทศขึ้นในอนาคต ก็ไม่น่าจะกระทบต่อการ ขายกระแสไฟฟ้าของลาวให้แก่ไทย

หากมองกลับมาทางประเทศเพื่อนบ้านอีกด้านหนึ่ง ในกรณีของสหภาพ พม่า กระทรวงพลังงานของพม่า (Ministry of Energy) เคยศึกษาความเป็น ไปได้ในการก่อสร้างเขื่อนบนแม่น้ำสาละวินหลายแห่ง และได้อนุญาตให้ภาคเอกชน ของไทยเข้าไปทำการศึกษาในรายละเอียด มีหลายพื้นที่ที่ได้ถูกนำมาศึกษาถึงขั้น feasibility study นั่นคือ โครงการเขื่อนฮัตจี ขนาดกำลังการผลิตประมาณ 700 เมกะวัตต์ โดยกลุ่มอิตาเลียนไทย และโครงการเขื่อนน้ำกก กำลังการผลิตประมาณ 120 เมกะวัตต์ โดยกลุ่มผู้ร่วมทุนเอ็มดีเอ็กซ์ ความร่วมมือด้านไฟฟ้าระหว่างกัน เกิดขึ้นในช่วงเวลาพร้อมๆ กับที่ไทยได้ทำความตกลงกับลาว โดยในวันที่ 4 กรกฎาคม พ.ศ. 2540 (ค.ศ.1997) ได้มีการลงนามในความร่วมมือซื้อขายไฟฟ้า (Memorandum of Understanding on The Power Purchase Program from the Union of Myanmar) ระหว่างนายสมพงษ์ อมรวิวัฒน์ รัฐมนตรี ประจำสำนักนายกรัฐมนตรี และ U Khin Maung Thein, Minister of Energy โดยไทยจะรับซื้อไฟจากพม่าตามความตกลงนี้ในปริมาณ 1,500 เมกะวัตต์ จนถึงในปี พ.ศ. 2553 (ค.ศ. 2010)

ทั้งโครงการเขื่อนฮัตจีและโครงการเขื่อนน้ำกก ได้ถูกระงับไปโดยรัฐบาล พม่าหลังจากการลงนามในบันทึกความร่วมมือดังกล่าวไม่นาน (ราวปี พ.ศ. 2541- 2543) ด้วยเหตุผลด้านความมั่นคงเป็นหลัก เพราะในเวลานั้นพื้นที่ก่อสร้างยังถูก

ควบคุมโดยกองกำลังติดอาวุธชนกลุ่มน้อย ทั้งกลุ่ม KNU และกลุ่ม DKBA (กลุ่มติดอาวุธของชาวกะเหรี่ยง) ในขณะที่พื้นที่เขื่อนน้ำกอกเป็นเขตของว่าแดง ซึ่งยังคงมีการสู้รบกันระหว่างกองกำลังชนกลุ่มน้อยกับทหารของรัฐบาลเป็นระยะ แม้จะเป็นช่วงที่พม่าสามารถยึดค่ายมานโนพลอของกลุ่มกองกำลัง KNU ได้แล้ว แต่การสู้รบก็ยังไม่สงบราบคาบ ในขณะเดียวกันการต่อสู้ระหว่างกลุ่ม KNU กับ DKBA ยังคงมีอยู่ นอกจากนี้พื้นที่ก่อสร้างเขื่อนน้ำกอก ก็เป็นพื้นที่ส่วนหนึ่งในโครงการย้ายถิ่นครั้งใหญ่ของกลุ่มฉาน (Forced-Relocation in Shan State) หลังจากชนกลุ่มน้อยกลุ่มหลักๆ หลายกลุ่ม อาทิ ว้า (Wah) โกกั้ง (Kokang) ยอมเจรจาหยุดยิงหลังจากการต่อสู้ที่ยาวนาน รัฐบาลพม่าเข้ายึดและเคลียร์พื้นที่กว่า 300,000 ไร่ ด้วยเหตุผลเพื่อทำการเพาะปลูก พื้นฟูพื้นที่ทางการเกษตร และเพื่อการทำเกษตรทดแทนการปลูกฝิ่น แต่ในขณะที่ชาวฉานไม่ได้คิดเช่นนั้น เพราะการบังคับให้ย้ายถิ่นเช่นนี้ ดูเหมือนจะกระทำเพื่อเข้ายึดพื้นที่และกวาดล้างกองกำลังที่ยังไม่ยอมวางอาวุธ เช่น กลุ่มของเจ้ายอดศึก หรือ SSR-S เป็นต้น ผลที่ตามมาคือจำนวนผู้อพยพนับแสนที่ลี้ภัยเข้ามาในเขตแดนไทย ทางตอนเหนือบริเวณอำเภอแม่สาย อำเภอฝาง และอำเภอเวียงแหง และพื้นที่ที่ทางการพม่าอพยพชาวบ้านนั้นก็เป็นที่ที่จะมีการก่อสร้างเขื่อนน้ำกอกและเขื่อนท่าขางนั่นเอง จึงไม่ใช่เรื่องแปลกที่กลุ่มปกป้องสิทธิมนุษยชนส่วนใหญ่ให้เหตุผลว่า การรุกรานและขับไล่ชาวบ้านออกจากที่ทำกินนั้น เป็นผลกระทบจากการที่รัฐบาลพม่าต้องการจะสร้างเขื่อน และเป็นเหตุผลหลักที่มีการประท้วงต่อการก่อสร้างเขื่อนบนแม่น้ำสาละวิน โดยเฉพาะในกรณีเขื่อนท่าขาง

ในทางภูมิศาสตร์ ท้องน้ำที่ลาดชันและกระแสน้ำที่เชี่ยวกรากของแม่น้ำสาละวิน ทำให้ชาวอังกฤษที่เข้ามาทำการค้าในช่วงอาณานิคมขนานนามความรุนแรงของแม่น้ำนี้ว่าเป็นจุด “ปีศาจ” หรือ “Evil Stream” เพราะไม่สามารถใช้แม่น้ำเป็นเส้นทางคมนาคมขนส่งไม้หรือสินค้าใดๆ ได้ ในขณะเดียวกัน ชาวกะเหรี่ยงที่อาศัยอยู่บริเวณลำน้ำ ได้รับประโยชน์แห่งความอุดมสมบูรณ์ของแม่น้ำ และมีพิธีบูชาแม่น้ำหรือ “บูชามารดาของทุกชีวิต” ที่กระทำอย่างต่อเนื่องทุกปี อันเป็นวิถีชีวิตที่ได้พบเห็นทั่วไปในหลายลำน้ำ ที่ชาวบ้านสองฝั่งได้ใช้ลำน้ำเป็นแหล่งอาหารอันอุดมสมบูรณ์ อีกทั้งยังเป็นประโยชน์ต่อการคมนาคมมาช้านาน

สายน้ำที่ไหลผ่านช่องเขาด้วยระยะทางที่ยาวไกลส่งผลให้มีความลึกบางช่วงถึง 70 เมตร หรือประมาณตึก 40 ชั้น จนเป็นที่เลื่องลือกันในหมู่ชาวบ้านที่อาศัยลำน้ำหล่อเลี้ยงชีวิตว่า “สาละวินเป็นแม่น้ำศักดิ์สิทธิ์ ที่ไม่มีใครสามารถทำสิ่งกีดขวางหรือแม้แต่สร้างสะพานข้ามได้” เพราะในอดีตเคยมีกองทัพอังกฤษ และญี่ปุ่นเคยพยายามจะสร้างสะพาน แต่เครื่องจักรกลับจมหายไปใต้น้ำ นอกจากนี้ความยาวของแม่น้ำส่งผลให้เกิดระบบนิเวศวิทยาที่หลากหลายและแตกต่างกันในแต่ละพื้นที่ กลุ่มชาติพันธุ์ที่มากกว่า 30 กลุ่มได้อาศัยลุ่มน้ำแห่งนี้หล่อเลี้ยงชีวิตอย่างสงบและพอเพียง แต่ลำน้ำสาละวินในปัจจุบันมีวิถีชีวิตของผู้คนที่แตกต่างออกไปจากเดิม ลำน้ำกลายเป็นเสมือนที่หลบภัยสงคราม หนีภัยจากการสู้รบระหว่างรัฐบาลและชนกลุ่มน้อยในพม่า ในขณะเดียวกันก็เป็นพื้นที่ของการลำเลียงสิ่งผิดกฎหมาย จึงทำให้การสร้างเขื่อนบนแม่น้ำสาละวินมีความยุ่งยากมากกว่าที่อื่น ๆ และในด้านระบบนิเวศแม่น้ำสาละวินเป็นแม่น้ำแห่งเดียวในเอเชียที่ยังไม่มีการสร้างเขื่อนกั้นลำน้ำ ประเด็นการก่อสร้างเขื่อนบนแม่น้ำแห่งนี้จึงถูกต่อต้านอย่างมากจากกลุ่มนักอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

การเริ่มต้นศึกษาโครงการไฟฟ้าพลังน้ำบนลุ่มน้ำสาละวินของ กฟผ. ถูกต่อต้านจากองค์กรเอกชนทั้งทางด้านสิทธิมนุษยชนและสิ่งแวดล้อมมาโดยตลอด และที่รุนแรงที่สุด คือ การที่เจ้าหน้าที่ฝ่ายสำรวจของกลุ่มทำศึกษาด้านสิ่งแวดล้อม ถูกสังหารเมื่อปี พ.ศ. 2548 เหตุการณ์นี้ไม่ปรากฏเป็นข่าวมากนัก ผู้ที่รับผิดชอบใน กฟผ. ให้เหตุผลเป็นการภายในว่า เกิดจากความขัดแย้งส่วนตัว แต่ล่าสุด เมื่อวันที่ 19 กรกฎาคม พ.ศ. 2550 เจ้าหน้าที่ระดับวิศวกรของ กฟผ. ถูกสังหารด้วยการโยนระเบิดเข้าไปที่ที่พักบริเวณเมืองผาอาน และปรากฏเป็นข่าวใหญ่เมื่อ กฟผ. ส่งเฮลิคอปเตอร์ไปรับศพกลับที่อำเภอแม่สอด โดยไม่มีการให้สัมภาษณ์ใดๆ ทางการพม่าอ้างว่าเป็นฝีมือของกลุ่มกะเหรี่ยงคริสต์ KNU ทั้งๆ ที่ความจริงแล้วพื้นที่นั้นได้รับการดูแลอย่างเข้มแข็งจากทหารพม่า (จากรายงานข่าวของสำนักข่าว Mizzima News)

เหตุการณ์รุนแรงที่เกิดจากความขัดแย้งนี้ มิใช่เรื่องใหม่ที่เพิ่งเกิดขึ้น กฟผ. ควรได้ศึกษาบทเรียนที่ผู้ลงทุนเอกชนไทยได้เคยประสบมาแล้ว โครงการทั้งห้าจะประสบความสำเร็จทั้งหมดหรือไม่จึงเป็นปัญหาสำคัญ เหตุใดโครงการพัฒนาตาม

แนวชายแดนที่เริ่มต้นโดยกรมการพลังงาน ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2523 จึงไม่มีความคืบหน้า การบุกเบิกโดยภาคเอกชนที่เคยมีบทบาทในลาวโดยนักลงทุนกลุ่มแรกของไทย ในโครงการน้ำตก และน้ำแม่สายจึงไม่ประสบความสำเร็จ ทั้งที่เป็นกลุ่มเดียวกันกับที่เข้าไปพัฒนาโครงการไฟฟ้าพลังน้ำใน สปป.ลาวมาก่อน ความรุนแรงของโครงการแม่สายที่พม่าโอนสัมปทานจากกลุ่มอิตาเลียนไทยที่ถอนตัวไป โดยโอนให้กลุ่มทุนจากจีนเข้ามาสวมแทน แต่เครื่องมือเครื่องจักรถูกเผา และเจ้าหน้าที่จีนได้รับบาดเจ็บจนต้องถอนตัวออก ทำให้พื้นที่บริเวณท่าขี้เหล็กที่มีความต้องการใช้ไฟถึง 7-10 เมกะวัตต์ ต้องเลือกใช้วิธีนำเข้าไฟฟ้าจากประเทศไทยจนกระทั่งบัดนี้

หาก กฟผ. จะยังใช้กลยุทธ์เดิมๆ ที่เคยทำในประเทศไทย ด้วยการเข้าไปก่อสร้างเสียบๆ ไม่สนใจผลกระทบต่อประชาชนในพื้นที่ เพื่อมุ่งหวังประโยชน์ที่จะได้รับเพียงอย่างเดียว นั้น น่าจะไม่ใช่หนทางที่ควรกระทำในประเทศเพื่อนบ้าน เพราะผลที่เกิดขึ้นนั้น ไม่เพียงแต่จะเกิดการต่อต้านจากผู้ได้รับผลกระทบในพื้นที่เท่านั้น แต่ยังส่งผลต่อความรู้สึกความเกลียดชังระหว่างประชาชน และส่งผลโดยตรงถึงความสัมพันธ์ระหว่างสองประเทศ ที่แม้ว่า กฟผ. อาจจะคิดว่าสามารถต่อสายสัมพันธ์แนบแน่นกับรัฐบาลทหารพม่าได้ และขอให้จีนเป็นตัวนำในการเจรจาหรือบีบบังคับรัฐบาลพม่า แต่ในอนาคต ถ้าประชาธิปไตยเกิดขึ้นจริงในพม่าแล้ว ผู้ที่จะได้รับความเสียหายก็คือ กฟผ. เอง และรวมถึงประชาชนคนไทยที่มีหน้าที่จ่ายภาษีและค่าไฟฟ้าด้วย (เว้นเสียแต่จะคิดว่าประชาธิปไตยเกิดขึ้นไม่ได้ในพม่า)

จากปัจจัยหลักด้านทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ ทำให้พม่าเป็นที่สนใจจากประเทศเพื่อนบ้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านพลังงาน ทั้งก๊าซธรรมชาติและพลังน้ำ ประเทศเพื่อนบ้านหลักที่เข้าไปลงทุนในพม่าคือ ประเทศไทย โดยการลงทุนในธุรกิจก๊าซธรรมชาติจากแหล่งยาดานา และเยตากุน ซึ่งได้นำมาใช้ผลิตไฟฟ้าที่โรงไฟฟ้าราชบุรี และวังน้อย แต่ในอนาคตประเทศจีน อินเดีย และเกาหลีใต้ กำลังจะเป็นประเทศผู้ลงทุนหลักในธุรกิจพลังงานดังกล่าว

พม่าเป็นประเทศเพื่อนบ้านที่มีพรมแดนติดกับประเทศไทยยาวที่สุด แต่ดูเหมือนว่าความสัมพันธ์ระหว่างกันอยู่ในสภาพที่ประเทศไทยต้องแบกรับปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในพม่า ไม่ว่าจะเป็นปัญหาผู้อพยพ ปัญหาทางเศรษฐกิจ สังคม

และการเมืองภายในประเทศพม่า ในสภาพเช่นนี้ ความร่วมมือด้านพลังงานระหว่าง ไทย-พม่าจะดำเนินไปอย่างไรในอนาคต โครงการไฟฟ้าพลังน้ำของ กฟผ. จะประสบความสำเร็จหรือไม่ ปัญหาและอุปสรรคอยู่ที่ใดบ้าง การขับเคลื่อนด้านความร่วมมือทางพลังงานของประเทศแถบเอเชียใต้ที่ผนวกพม่าเข้าเป็นส่วนหนึ่ง จะเป็นไปในทิศทางที่สอดคล้องประสานกัน หรือแข่งขันกับความร่วมมือระหว่างพม่า-จีน ความเคลื่อนไหวเหล่านี้ จึงเป็นประเด็นที่น่าจับตามองสำหรับประเทศไทย และไทยควรจะต้องคิดกำหนดแนวทางความร่วมมือเช่นไรกับพม่า

อย่างไรก็ตาม หลายต่อหลายครั้งมีการตั้งคำถามว่า พลังน้ำเป็นสิ่งที่ควรจะได้รับพัฒนาอย่างเป็นระบบและเต็มศักยภาพหรือไม่ หากคำนึงถึงผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม และผลกระทบที่เกิดกับระบบนิเวศโดยรอบ เราควรพึงพาพลังน้ำเป็นพลังงานหลักเพื่อการผลิตกระแสไฟฟ้าหรือไม่ จากเหตุผลที่ว่าพลังน้ำเป็นพลังงานที่ไม่ก่อให้เกิดมลพิษใดๆ อีกทั้งยังมีต้นทุนการผลิตที่ต่ำ ในขณะที่การผลิตไฟฟ้าด้วยพลังงานอื่นล้วนส่งผลให้เกิดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก ก่อปฏิกิริยาต่อชั้นบรรยากาศโลก แต่ปัจจัยแวดล้อมอื่นนอกจากด้านราคาไฟ ล้วนส่งผลต่อการจำกัดการสร้างเขื่อน จนทำให้ไฟฟ้าพลังน้ำแทบจะล้มหายตายจากไปจากวงจรการผลิตไฟฟ้าของประเทศไทยในระยะหนึ่ง และบัดนี้จึงเป็นเสมือนกับการฟื้นคืนชีพของคนที่อยู่ในอาชีพสร้างเขื่อน เมื่อมีการเชื่อมต่อสายไฟแรงสูงระหว่างไทยและลาว และทั้งยังกำลังจะเริ่มเชื่อมกับประเทศเพื่อนบ้านอื่นๆ ด้วย

ข้อพึงสังวร

หากพิจารณาความมั่นคงด้านพลังงานของไทยจากบริบทของน้ำมัน จะพบว่าประเทศไทยบริโภคน้ำมันดิบประมาณ 942 พันบาร์เรลต่อวัน การนำเข้าน้ำมันดิบคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 88 ของปริมาณการใช้ทั้งประเทศ มูลค่ารวมถึง 644,933 ล้านบาท ในปี พ.ศ. 2548 ในขณะที่สถานการณ์ราคาน้ำมันในประเทศ อยู่ในขั้นวิกฤติและปรับตัวขึ้นอย่างต่อเนื่องในช่วงปี 2551 ทำให้เกิดการตื่นตัวมุ่งหาพลังงานทดแทน เพื่อลดการนำเข้าพลังงานเชื้อเพลิงจากต่างประเทศมากขึ้น ไฟฟ้าพลังน้ำจึงถูกหยิบยกขึ้นมาพิจารณาเพื่อใช้เป็นพลังงานหลักอีกครั้งหนึ่งในสถานการณ์เช่นนี้

การหันกลับมาสนใจเรื่องของไฟฟ้าพลังงานน้ำ ทำให้เห็นว่าการซื้อไฟฟ้าจากเขื่อนในลาวที่เริ่มต้นขึ้นแล้วในขณะนี้ เป็นความร่วมมือทางพลังงานที่น่ายินดี และเป็น การช่วยฟื้นฟูเศรษฐกิจของประเทศเพื่อนบ้าน ซึ่งหากเกิดขึ้นกับพม่าในอนาคต ก็ยังเป็นสิ่งที่น่ายินดี แต่คงจะเป็นไปไม่ได้ที่ไทยจะรับซื้อไฟฟ้าจากลาวในจำนวนเต็มศักยภาพของลาว เพราะนั่นหมายถึงลาวจะต้องสร้างเขื่อนกันแม่น้ำถึง 50 เขื่อน ซึ่งคงไม่ต้องพูดถึงผลกระทบทางสังคมและสิ่งแวดล้อม ในขณะที่การสร้างเขื่อนบนแม่น้ำสาละวินในพม่า เป็นสิ่งที่จำเป็นอย่างหนึ่งที่ผู้ดำเนินโครงการโดยเฉพาะฝ่ายไทยจะต้องนำประเด็นทางสังคมเข้ามาใส่เป็นต้นทุนหลักของการทำงานที่ต้องดูแลและจัดการให้เป็นธรรมและดีที่สุด ไม่ใช่คิดเพียงราคาไฟและกำลังการผลิตที่ไทยจะได้ โดยละเลยปัญหาสังคมที่เกิดขึ้นจากการกระทำดังกล่าวของผู้ลงทุนฝ่ายไทย

ผลการวิจัยยังพบว่า การซื้อไฟฟ้าจากพม่า อาจจะเป็นโครงการที่มีศักยภาพ กำลังการผลิตและพลังงานที่สูง และมีต้นทุนในการผลิตที่ต่ำ ผลกระทบต่อครัวเรือน และชุมชนมีน้อย หากเทียบกับการดำเนินการในฝั่งไทย สำหรับปัญหาป่าไม้และพื้นที่ชนกลุ่มน้อยเป็นปัญหาภายในของประเทศพม่า ซึ่งรัฐบาลพม่าคงไม่ต้องการให้ไทยเข้าไปยุ่งเกี่ยวมากนัก แต่เป็นประเด็นหลักที่ กฟผ. หรือผู้ลงทุนต้องผนวกไว้ในแผนก่อสร้างโดยจะต้องนำสาธารณูปโภค สาธารณูปการและนำความเจริญที่แท้จริงเข้าไปให้ชาวบ้านที่ได้รับผลกระทบให้ได้ ตลอดรวมถึงชาวบ้านที่ไม่ได้รับผลกระทบแต่ได้อาศัยอยู่บริเวณโดยรอบโครงการ ทั้งนี้เพราะปัญหาด้านความปลอดภัยของผู้ปฏิบัติงานคงจะเป็นประเด็นที่ กฟผ. ให้ความสำคัญเป็นอันดับต้นๆ เพราะต้องตระหนักว่า พื้นที่โครงการอยู่ในเขตความขัดแย้งระหว่างรัฐบาลกับชนกลุ่มน้อยที่สำคัญ กฟผ. ในฐานะผู้พัฒนาโครงการต้องคำนึงถึงปัญหาชนกลุ่มน้อยและปัญหาสิทธิมนุษยชน โดยต้องทำความเข้าใจ และควรจะต้องรับฟังความคิดเห็นอย่างจริงจัง ไม่ใช่การจัดจกหรือเชื่อว่าปัญหาที่สามารถปล่อยให้ฝ่ายพม่าจัดการกันเองได้ เพราะนั่นหมายถึงอาจเกิดการละเมิดสิทธิมนุษยชนและการกระทำทารุณกรรมกับคนกลุ่มน้อยที่ไม่มีทางสู้ ซึ่ง กฟผ. เองก็คงไม่ต้องการให้เป็นเช่นนั้น กฟผ. ควรจะพยายามปฏิบัติตามคำเรียกร้องของทุกชุมชนที่จะได้รับผลกระทบจากการก่อสร้างเขื่อน ทั้งนี้เพราะปัญหาที่เกิดขึ้นกับชุมชนในพื้นที่ แม้จะเป็นปัญหภายนอก

ประเทศ แต่จะส่งผลกระทบต่อตรงต่อการดำเนินงานของ กฟผ. เอง ทั้งในช่วงระหว่างการก่อสร้างและในช่วงของการดำเนินงาน ซึ่ง กฟผ. หรือภาคเอกชนที่ดำเนินโครงการมีอาจจะเลยกับผลกระทบที่จะเกิดขึ้นได้แต่อย่างใด

การแสวงหาประโยชน์จากทรัพยากรของพม่าโดยผู้ลงทุนไทยนั้น เป็นอีกประเด็นหนึ่งที่อาจจะเป็นเสมือนระเบิดเวลา ที่ฝ่ายไทยอาจจะไม่ได้สังวรเลยแม้แต่น้อย การสร้างท่าอากาศยานจากแหล่งยาดานามายังจังหวัดราชบุรี ถูกต่อต้านอย่างหนักจากกลุ่มสิทธิมนุษยชน เนื่องจากการก่อสร้างส่งผลกระทบต่อชีวิตและความเป็นอยู่ของชาวกะเหรี่ยงอย่างมาก จากการกระทำทารุณกรรมของทหารพม่า ในขณะที่ผู้รับซื้อเช่นบริษัท ปตท.สผ. ที่นั่งเฉยและคำนึงถึงผลประโยชน์ที่จะได้รับเพียงอย่างเดียว ในขณะที่ผู้ลงทุน เช่น ยูโนแคล และโทเทลต่างถูกศาลสหรัฐและฝรั่งเศสตัดสินให้จ่ายค่าเสียหายให้กับผู้ที่ได้รับผลกระทบจากโครงการนี้ แม้ว่าจะมีการจ่ายค่าชดเชย แต่ตัวเลขค่าชดเชยดูเหมือนว่าจะเล็กน้อยมากหากเทียบกับเม็ดเงินที่บริษัทเหล่านั้นได้รับจากโครงการ ประเด็นนี้จึงเป็นอุทาหรณ์ที่จะต้องตระหนักต่อการแสวงหาประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ของชนกลุ่มน้อยในอนาคต

สำหรับการก่อสร้างเขื่อนบนลำน้ำสาละวินที่กำลังดำเนินการศึกษานั้น ฝ่ายที่เกี่ยวข้องควรจะทำการศึกษาให้รอบคอบ และคำนึงถึงผลกระทบทางสังคมต่อชนกลุ่มน้อยที่อาศัยอยู่ในพื้นที่มาเป็นเวลาช้านาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในพื้นที่รัฐฉานและรัฐกะเหรี่ยง ซึ่งปัจจุบันได้รับผลกระทบจากแผนการก่อสร้างเขื่อนท่าซางและฮัตจีโดยตรง ซึ่งทางการพม่าได้ส่งทหารเข้าไปอพยพคนในพื้นที่จนเกิดการสู้รบกับกลุ่มที่พอจะมีกำลังปกป้องตนเองได้บางส่วน ในขณะที่ในอีกด้านหนึ่งได้กระทำการกดขี่ทารุณกรรมกับกลุ่มที่ไม่สามารถต่อสู้ได้ (ดังปรากฏให้เห็นจากภาพในเว็บไซต์ เช่น www.serine.org www.sapawa.com และ www.karenriverwatch.org เป็นต้น) กลุ่มคนหนุ่มในพื้นที่ที่กล่าวว่าพวกเขาจะดำเนินการทุกวิถีทางในการยับยั้งการก่อสร้างเขื่อนในพื้นที่ เพราะนี่คือประเทศและแผ่นดินของพวกเขา ดังเช่นคำพูดที่ทีมวิจัยได้รับทราบเมื่อลงพื้นที่ที่เมืองผาอานและที่บ้านผะปุ่นว่า “เมื่ออาทิตย์ก่อนทหารไทยที่มากับกลุ่มเอ็มดีเอ็กซ์ที่จะสร้างเขื่อนท่าซาง ถูกลอบโจมตีจนบาดเจ็บ เราเองก็ไม่รู้ว่าเป็นการกระทำของกลุ่มใด แต่มันเกิดขึ้นแล้วในรัฐฉานและอาจเกิดขึ้นอีก ส่วนที่เขื่อนฮัตจี กลุ่มผู้สำรวจโครงการก็เหยียบ

กับระเบิดบาดเจ็บสาหัส ทั้งที่เป็นพื้นที่ของกะเหรี่ยงพุทธ หรือ DKBA แต่ๆ
อยากถามว่าโครงการเขื่อนจากพม่า จะสามารถส่งไฟฟ้าให้คนไทยได้จริงอย่างที่คิด
ไว้หรือ” (สนทนานอกรอบกับ นางจ๋าม ตอง จากการสัมมนา E for E มูลนิธิ
พลังงานเพื่อสิ่งแวดล้อม 26 สิงหาคม 2006)

จากการมีโอกาสพูดคุยกับชาวพม่าอย่างกุ่มและมัณฑลีย์ ถึงความเห็นใน
การสร้างเขื่อนบนแม่น้ำสาละวิน มีความเห็นที่แตกต่างกัน โดยเห็นว่าการพัฒนา
เขื่อนสาละวินเป็นสิ่งที่ดี เพราะพม่าอยู่ในภาวะที่ขาดแคลนไฟฟ้า อีกทั้งแม่น้ำอยู่
ห่างไกลจากเมืองหลัก ปัญหาผลกระทบจากน้ำท่วมบ้านเรือนราษฎรคงจะมีไม่มาก
นัก หากน้ำท่วมก็ไปอยู่ที่อื่นได้ สำหรับป่าไม้คงจะไม่ใช่เรื่องใหญ่ที่จะขนย้ายออก
มาก่อนที่พื้นที่จะถูกน้ำท่วมได้ แต่เห็นว่าสัญญาซื้อขายไฟที่ไทยทำกับประเทศ
เพื่อนบ้านเช่นลาว ที่ระบุไว้ว่ากำลังการผลิตทั้งหมดจะส่งมาขายไทยถึงร้อยละ 95
นั้น ชาวพม่าเห็นว่าสำหรับประเทศพม่าซึ่งเป็นเจ้าของทรัพยากรน้ำ ควรจะได้รับ
สัดส่วนของไฟมากกว่าร้อยละ 50 บางส่วนเห็นว่าควรส่งไฟใช้ในพม่าเป็นหลัก
ก่อน หากเหลือจึงส่งขายไทย

นอกจากนี้ได้มีการหยิบยกประเด็นด้านสิทธิมนุษยชนขึ้นมาพูดอย่าง
กว้างขวาง ดังจะเห็นได้ว่าการประท้วงเกิดขึ้นในพื้นที่การก่อสร้างตามแนวท่อก๊าซ
เนื่องจากแนวท่อในฝั่งพม่าได้ผ่านพื้นที่ชนกลุ่มน้อย ซึ่งเป็นเขตของมอญและ
กะเหรี่ยง มีภาพการทำร้าย ข่มขู่ประชาชน และการบังคับแรงงาน รวมทั้งเด็กและ
สตรีที่อาศัยอยู่ตามแนวท่อก๊าซออกมาเผยแพร่ทางสื่อต่างๆ โดยเฉพาะทาง
อิเล็กทรอนิกส์ แม้กระนั้น การก่อสร้างก็คงยังดำเนินต่อไปจนสำเร็จ และมีการส่ง
ก๊าซให้กับโรงไฟฟ้าราชบุรีใช้เป็นเชื้อเพลิงหลักในการผลิตกระแสไฟฟ้าในปัจจุบัน
ในบางครั้งฝ่ายไทยอาจจะมองว่า รายงานจากกลุ่มอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมขยายความ
เกินความเป็นจริง แต่คงปฏิเสธไม่ได้ว่าข้อเขียนเหล่านี้ น่าจะมีพื้นฐานของ
เหตุการณ์จริงอยู่บ้าง การที่รัฐบาลไทยต้องการรับซื้อไฟฟ้าจากพม่า โดยการสร้าง
เขื่อนไฟฟ้าพลังน้ำบนแม่น้ำสาละวินนั้น คงจะต้องคำนึงถึงผลกระทบต่อประชาชน
ในพื้นที่อย่างรอบคอบ และจริงจิงมากกว่าการคำนึงถึงประโยชน์ทางการค้า ผลกระทบ
ต่อกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ที่อาศัยอยู่บริเวณลำน้ำสาละวิน อาจจะรุนแรงกว่าที่เคยเกิด
ขึ้นจากกรณีการสร้างท่อก๊าซไทย-พม่า ที่ทุกฝ่ายทั่วโลกได้รับรู้ถึงความโหดร้ายของ

ทหารพม่าที่ปฏิบัติต่อชนกลุ่มน้อยและกลุ่มชาติพันธุ์ในพื้นที่ การสร้างเขื่อนตามแนวชายแดน อาจจะเป็นสิ่งที่รุนแรงและเลวร้ายถึงขนาดจะทำลายชนกลุ่มน้อยได้หรือไม่ เป็นคำถามที่ทุกฝ่ายต้องช่วยกันตอบ เพราะหากจะสร้างเขื่อนย่อมต้องมีกลุ่มชาติพันธุ์จำนวนไม่น้อยอพยพออกนอกพื้นที่ หรือไม่ก็ถูกปราบปรามจากทหารพม่า สิ่งเหล่านี้หากประเทศไทยจะเมินเฉย และรอรับไฟฟ้าจากเขื่อนแต่เพียงอย่างเดียว ดังเช่นตัวอย่างที่ผ่านมาในเรื่องก๊าซธรรมชาติ คงจะเป็นการไม่ยุติธรรมนักต่อกลุ่มชาติพันธุ์และชนกลุ่มน้อยเหล่านั้น เพราะพวกเขาอาศัยทำมาหากินกับทรัพยากรธรรมชาติตามพื้นที่ชายแดนมาช้านาน การพัฒนาต่างๆ ที่จะเกิดขึ้นย่อมมีทั้งประโยชน์และโทษ หากแต่ผู้พัฒนาต้องทำการศึกษาอย่างละเอียด และหาทางช่วยเหลือเยียวยาผู้ที่ได้รับผลกระทบเชิงลบเหล่านั้น แทนการนิ่งเฉยเพราะนั่นอาจจะเป็นสิ่งที่สร้างความเจ็บแค้น และกลายเป็นปัญหาความขัดแย้งในวงกว้างได้ไม่ยากนัก

นอกจากนั้นการพัฒนาไฟฟ้าพลังน้ำบนแม่น้ำสาละวินเป็นแหล่งลงทุนหลักจากภายในอีกแห่งหนึ่ง ที่พม่าคาดหวังว่าจะนำเงินตราต่างประเทศเข้าประเทศได้ไม่น้อยกว่าก๊าซธรรมชาติ และมีแนวโน้มที่โครงการจะประสบความสำเร็จสูงมาก และรัฐบาลพม่าจะได้รับประโยชน์จากโครงการโดยไม่ต้องลงทุนแต่อย่างใด ในขณะที่มีตลาดรอรับซื้อไฟอยู่อย่างไม่จำกัด ซึ่งก็มีคำถามจากกลุ่มสิทธิมนุษยชนทั่วโลกว่าประเทศไทยกำลังทำอะไร บทบาทของไทยในการหาประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติในพม่าที่ดูเหมือนกำลังให้การสนับสนุนรัฐบาลเผด็จการทหารพม่าอย่างเปิดเผยนั้น ควรกระทำหรือไม่ คำถามเหล่านี้ดังก้องอยู่ในเวทีโลก แต่รัฐบาลไทยก็ทำที่เสมือนหนึ่งว่าไม่ได้ยิน ในขณะที่เดียวกันหากมองในอีกมุมหนึ่ง การช่วยพัฒนาประเทศพม่าไม่ว่าจะด้วยวิธีใด หรือในบริบทใดก็ตาม ย่อมส่งผลถึงความสัมพันธ์อันดีที่ไทยควรมีต่อประเทศเพื่อนบ้าน อีกทั้งการพัฒนาที่ดีย่อมส่งผลดีต่อเศรษฐกิจโดยรวมของพม่าซึ่งจะเป็นการแก้ปัญหาความยากจน และปัญหาสังคมภายในของพม่าได้ในระดับหนึ่ง

หากพิจารณาสภาพความเป็นอยู่ของประชาชนโดยรวมที่ยังยากจน และมีความเป็นอยู่ในระดับต่ำกว่ามาตรฐาน ก็เป็นอีกมุมหนึ่งของเหตุผลทางด้านมนุษยธรรมและเป็นอีกประการหนึ่งที่สนับสนุนให้ไทยทำการค้าและการลงทุนในพม่า แต่ดูเหมือนว่าความลำบากของประชาชน ก็ไม่ถึงกับเป็นแรงกดดันรัฐบาล

พม่ามากนัก เพราะอาจกล่าวได้ว่าชาวพม่ามีชีวิตความเป็นอยู่ที่ไม่แตกต่างจากเดิม ไม่ว่าจะอยู่ภายใต้การปกครองเช่นไร ไม่ว่าสภาพเศรษฐกิจจะเป็นแบบไหน เศรษฐกิจยังเป็นภาคหลักใน GDP กลุ่มชนบางส่วนที่ยังมีความหวังต่อการเปลี่ยนแปลงการปกครองให้ประเทศไปสู่ระบอบประชาธิปไตยส่วนใหญ่ ยังต้องลี้ภัยและอาศัยอยู่นอกประเทศ ในขณะที่คนที่อยู่ในประเทศต้องนึกถึงปากท้องของตน ประชากรส่วนใหญ่ของประเทศยังเป็นเกษตรกร แลกเปลี่ยนผลิตผลกันภายในหมู่บ้าน ยังหาปลาจากลำน้ำและปลูกผักกินเอง หรือไม่ก็หลบหนีการกวาดล้างเข้าไปอยู่ในป่า สภาพเช่นนี้ทำให้ผู้คนไม่รู้สึกถึงผลกระทบจากเศรษฐกิจที่ตกต่ำ สำหรับผู้ที่อาศัยอยู่ในเมืองที่ต้องซื้ออาหารรับประทานจากตลาด ต่างก็ต้องอยู่ในสถานะจำยอมและปรับตนเองให้เข้ากับราคาข้าวของที่สูงขึ้น นอกจากนั้นปัจจัยหลักที่ส่งผลต่อชีวิตความเป็นอยู่ของคนพม่าในปัจจุบัน คือรายได้จากการขายแรงงานของคนในครอบครัว ประชากรหนุ่มสาวในหมู่บ้านในชนบทแทบทุกแห่ง ล้วนเข้ามาขายแรงงานในประเทศไทยและในต่างประเทศเพื่อส่งเงินกลับไปจนเกือบครอบครัวจนทำให้ชีวิตความเป็นอยู่ของชาวพม่าดีขึ้นอย่างเห็นได้ชัด (ข้อมูลจากการสำรวจภาคสนาม)

อย่างไรก็ตาม จากสถานะกดดันทางการเมืองทั้งภายในและภายนอกประเทศ ปัญหาความไม่สงบภายในจากการวางระเบิด ปัญหาดุลอำนาจระหว่างทหารชั่วคราว ๆ เป็นความเร่งด่วนที่รอการแก้ไข จนอาจจะทำให้รัฐบาลทหารพม่าให้ความสำคัญกับปัญหาเศรษฐกิจเป็นอันดับรอง จนอาจจะไม่คิดว่าเป็นปัญหาเลยด้วยซ้ำ หากเทียบกับปัญหาด้านความมั่นคง ทั้งนี้วิเคราะห์จากการย้ายเมืองหลวงไปที่แห่งใหม่คือเมืองเนย์ปีดอร์ (Naypyidaw) ที่ใช้เหตุผลด้านความมั่นคงเป็นหลัก ทั้งนี้รัฐบาลต้องใช้เงินจำนวนไม่น้อย ในการก่อสร้างสาธารณูปโภคต่าง ๆ แทนที่เม็ดเงินจำนวนดังกล่าวจะถูกใช้เพื่อการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจ ช่วยเหลือเกษตรกร เพิ่มงบประมาณทางการศึกษา หรือไม่ก็ปรับปรุงมาตรฐานสาธารณสุข เป็นต้น ซึ่งปรากฏการณ์เช่นนี้ทำให้เกิดคำถามว่า พม่าเอาเงินมากมายมหาศาลที่มาสร้างเมืองนี้จากไหน ซึ่งคำตอบจากชาวบ้านก็คือ เงินมาจากการขายก๊าซธรรมชาติให้ไทย คำตอบนี้จะเป็นจริงหรือไม่ก็ตาม แต่ก็สะท้อนให้เห็นทัศนคติของผู้คนโดยทั่วไปในพม่า

สิ่งที่ควรจะเน้นย้ำในปัญหาจากการแสวงหาแหล่งพลังงานของไทยก็คือ

การสร้างสวัสดิการและดูแลสุขภาพคนโดยรอบพื้นที่โครงการทั้งในลาวและในพม่า ผู้ลงทุนฝ่ายไทยควรจะต้องจัดทำอย่างจริงจังและจริงจัง โดยจะต้องจัดสรรงบประมาณส่วนหนึ่งไว้ให้ชุมชนในพื้นที่เพื่อบริหารจัดการและพัฒนา มิใช่จัดสรรเงินไว้ให้เฉพาะรัฐบาลทหารเพียงอย่างเดียว เพราะเม็ดเงินเหล่านั้นจะไม่ลงถึงประชาชนในพื้นที่ได้เลย การสร้างเขื่อนในพม่าจึงควรคำนึงถึงปัญหาด้านสังคมเป็นหลักควบคู่ไปด้วย

นอกจากนี้ การเจรจาต่อรองการซื้อขายไฟ ควรมีการหารือร่วมกับหน่วยงานอื่น เช่น กระทรวงพาณิชย์ กระทรวงการต่างประเทศ กระทรวงแรงงาน และกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพื่อให้เกิดความร่วมมือในการทำงานที่สอดคล้องกันเพื่อประโยชน์ของประเทศชาติ ซึ่งอาจตั้งเป็นข้อสังเกตได้ดังนี้

1) กระทรวงพาณิชย์นั้น เป็นที่ทราบกันดีแล้วว่า ไทยขาดดุลการค้าต่อพม่าปีละหลายหมื่นล้านบาท เนื่องมาจากการนำเข้าก๊าซธรรมชาติ ดังนั้นหากกระทรวงพลังงานเดินหน้าเรื่องการรับซื้อไฟฟ้า ประเทศไทยจะอยู่ในสภาพเสียดุลการค้าอย่างมหาศาลกับพม่า เราจะทำอย่างไรกับปัญหาเช่นนี้เพื่อให้ไทยสามารถรักษาสมดุลด้านการค้าได้บ้าง

2) การที่ไทยต้องแบกรับภาระแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าเป็นจำนวนมาก ทำอย่างไรที่ผลประโยชน์ทางการค้าพลังงาน จะมีส่วนในการสร้างอำนาจต่อรองในการผลักดันกลับ หรือการขึ้นทะเบียนแรงงาน การรับรองสัญชาติ การสกัดกั้นแรงงานเถื่อน และการสร้างศูนย์สุขอนามัยตามแนวชายแดนต่อแรงงานเหล่านี้ นอกจากนี้ การก่อสร้างโครงการต้องกำหนดชัดเจนที่จะใช้แรงงานท้องถิ่น เพื่อสกัดกั้นการไหลของแรงงานจากพม่าเข้ามาหางานทำในประเทศไทย

3) ความต้องการใช้น้ำของไทย ควรจะเพิ่มปริมาณน้ำต้นทุนให้แม่น้ำในภาคเหนือของไทย โดยเฉพาะเหนือเขื่อนภูมิพล ซึ่งน่าจะสามารถผนวกรวมเข้ากับความร่วมมือด้านไฟฟ้ากับพม่าได้

ทั้งหมดนี้เป็นมาตรการตัวอย่าง ที่กระทรวงพลังงานต้องเล่นบทบาท และเป็นเจ้าภาพในการหารือกับหน่วยงานอื่นๆ เพื่อวางมาตรการร่วมกันเพื่อประโยชน์ของประเทศชาติ และเพื่อความสัมพันธ์ที่ดีกับประเทศเพื่อนบ้านเป็นสำคัญ

สิ่งที่อยากกล่าวในสุดท้ายนี้ก็คือ ประเทศเพื่อนบ้านทั้งลาวและพม่าต่างก็มีศักยภาพอย่างมากในการผลิตกระแสไฟฟ้าพลังน้ำ ซึ่งก็จงใจให้ผู้ลงทุนไทยและ

ต่างชาติจำนวนมากเข้าไปดำเนินการ แต่ในเชิงข้อมูลพบว่าการทำวิจัยเกี่ยวกับข้อมูลของประเทศเพื่อนบ้าน โดยเฉพาะทางด้านไฟฟ้าพลังน้ำ ศักยภาพและแผนการผลิตกระแสไฟฟ้าของลาวและพม่ายังไม่มีการเผยแพร่ต่อสาธารณะ และหากมีการรวบรวมไว้โดยหน่วยงานเอกชนหรือหน่วยงานของรัฐก็มักจะไม่เป็นที่เปิดเผยเท่าใดนัก เนื่องจากข้อมูลเหล่านี้ในบางพื้นที่ไม่สามารถเปิดเผยได้ สำหรับการวิจัยครั้งนี้ซึ่งอาศัยการวิเคราะห์จากข้อมูลดิบและจากการสัมภาษณ์คนทำงาน เพราะไม่มีการรวบรวมเป็นเอกสารไว้มาก่อน อย่างไรก็ตามการวิจัยในเรื่องเหล่านี้ น่าจะเป็นประโยชน์ต่อผู้ที่สนใจการซื้อไฟฟ้าข้ามพรมแดนของไทยกับประเทศเพื่อนบ้าน ไม่มากก็น้อย และในอีกด้านหนึ่งจะเป็นประโยชน์ในการเสริมสร้างความรู้และความเข้าใจในเรื่องของการใช้พลังงานของไทยในประเทศเพื่อนบ้าน ซึ่งจะเป็นหนึ่งใน ปัญหาความมั่นคงและการต่างประเทศของไทยในอนาคตอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ !

ภาคผนวก 1

โครงการไฟฟ้าพลังน้ำตามแนวชายแดนไทย-พม่า

1. โครงการแม่น้ำสาย

- ตั้งอยู่ในประเทศพม่าที่ท่าขี้เหล็กตรงข้ามอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย
- ระดับเก็บกักที่ 470 เมตร (ระดับน้ำทะเลปานกลาง-รทก.)
- ความจุของอ่าง 120 ล้านลูกบาศก์เมตร
- ปริมาณแม่น้ำท่าเฉลี่ยรายปี 487 ล้านลูกบาศก์เมตร
- กำลังการผลิตติดตั้ง 12.9 เมกะวัตต์
- พลังงานไฟฟ้าเฉลี่ยต่อปี 64 ล้านกิโลวัตต์ชั่วโมง
- ขณะนี้ EPDC ได้ทำการศึกษาความเหมาะสมโครงการให้พม่าเรียบร้อยแล้ว

2. โครงการคลองกระ

- ตั้งอยู่เหนือน้ำจากอำเภอกระบุรี จังหวัดระนอง ประมาณ 36 กิโลเมตร

- ระดับเก็บกัก 65 เมตร (รทก.)
- ความจุของอ่าง 1,527 ล้านลูกบาศก์เมตร
- ปริมาณแม่น้ำท่าเฉลี่ยรายปี 1,895 ล้านลูกบาศก์เมตร
- กำลังการผลิตติดตั้ง 130 เมกะวัตต์
- พลังงานไฟฟ้าเฉลี่ยต่อปี 238 ล้านกิโลวัตต์ชั่วโมง
- ขณะนี้ กฟผ. ได้ทำการศึกษาเบื้องต้นแล้วเสร็จ
- ได้ขอความช่วยเหลือจาก ADB เพื่อดำเนินการศึกษาความเหมาะสมโครงการ

3. โครงการสาละวินตอนบน

- ตั้งอยู่ห่างจากจุดบรรจบของแม่น้ำเมยและสาละวิน ขึ้นไปเหนือน้ำประมาณ 76 กิโลเมตร ที่อำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน
- ระดับเก็บกักที่ 220 เมตร (รทก.) ต่ำกว่าระดับที่แม่ฮ่องสอน 20 เมตร
- ความจุของอ่างเก็บน้ำ 21,000 ล้านลูกบาศก์เมตร
- ปริมาณแม่น้ำท่าเฉลี่ยรายปี 118,627 ล้านลูกบาศก์เมตร
- กำลังการผลิตติดตั้ง 4,540 เมกะวัตต์
- พลังงานไฟฟ้าเฉลี่ยต่อปี 29,271 ล้านกิโลวัตต์ชั่วโมง
- EPDC ได้ทำการศึกษาเบื้องต้นแล้วเสร็จ

4. โครงการสาละวินตอนล่าง

- ตั้งอยู่ห่างจากจุดบรรจบของแม่น้ำเมยและสาละวินขึ้นไปเหนือน้ำ 30 กิโลเมตร ที่กิ่งอำเภอแม่สบบเมย จังหวัดแม่ฮ่องสอน
- ระดับเก็บกักที่ 86 เมตร (รทก.)
- ความจุของอ่าง 245 ล้านลูกบาศก์เมตร
- ปริมาณแม่น้ำท่าเฉลี่ยรายปี 119,194 ล้านลูกบาศก์เมตร
- กำลังการผลิตติดตั้ง 792 เมกะวัตต์
- พลังงานไฟฟ้าเฉลี่ยต่อปี 5,422 ล้านกิโลวัตต์ชั่วโมง
- EPDC ได้ทำการศึกษาเบื้องต้นแล้วเสร็จ

5. โครงการน้ำเมย 1

- อยู่บนลำน้ำเมย อยู่เหนือน้ำจากอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก ประมาณ

30 กิโลเมตร

- ระดับเก็บกักที่ 300 เมตร (รทก.)
- ความจุของอ่าง 2,940 ล้านลูกบาศก์เมตร
- ปริมาณแม่น้ำท่าเฉลี่ยรายปี 1,360 ล้านลูกบาศก์เมตร
- กำลังการผลิตติดตั้ง 110 เมกะวัตต์
- พลังงานไฟฟ้าเฉลี่ยต่อปี 244 ล้านกิโลวัตต์ชั่วโมง

6. โครงการน้ำเมย 2

- อยู่บนลำน้ำเมย อยู่ได้น้ำจากอำเภอแม่ระมาด จังหวัดตาก ประมาณ 10 กิโลเมตร
- ระดับเก็บกักที่ 180 เมตร (รทก.) ต่ำกว่าระดับของอำเภอแม่สอด 20 เมตร และอำเภอแม่ระมาด 10 เมตร
- ความจุของอ่าง 968 ล้านลูกบาศก์เมตร
- ปริมาณแม่น้ำท่าเฉลี่ยรายปี 4,810 ล้านลูกบาศก์เมตร
- กำลังการผลิตติดตั้ง 231 เมกะวัตต์
- พลังงานไฟฟ้าเฉลี่ยต่อปี 523 ล้านกิโลวัตต์ชั่วโมง
- EPDC ได้ทำการศึกษาเบื้องต้นแล้วเสร็จ

7. โครงการน้ำเมย 3

- อยู่เหนือจุดบรรจบของลำน้ำยวมและลำน้ำเมยประมาณ 8 กิโลเมตร อำเภอท่าสองยาง จังหวัดตาก
- ระดับเก็บกักที่ 120 เมตร (รทก.) ต่ำกว่าระดับของอำเภอท่าสองยาง 10 เมตร
- ความจุของอ่าง 980 ล้านลูกบาศก์เมตร
- ปริมาณแม่น้ำท่าเฉลี่ยรายปี 8,590 ล้านลูกบาศก์เมตร
- กำลังการผลิตติดตั้ง 288 เมกะวัตต์
- พลังงานไฟฟ้าเฉลี่ยต่อปี 631 ล้านกิโลวัตต์ชั่วโมง
- EPDC ได้ทำการศึกษาเบื้องต้นแล้วเสร็จ

8. โครงการแม่น้ำกก

- ตั้งอยู่ที่ชายแดนไทย-พม่า ที่บ้านท่าตอน อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงใหม่ และอยู่ห่างจากจังหวัดเชียงรายประมาณ 55 กิโลเมตร
- ระดับเก็บกักที่ 570 เมตร (รทก.)
- ความจุของอ่าง 4,650 ล้านลูกบาศก์เมตร
- ปริมาณแม่น้ำท่าเฉลี่ยรายปี 2,230 ล้านลูกบาศก์เมตร
- กำลังการผลิตติดตั้ง 294 เมกะวัตต์
- พลังงานไฟฟ้าเฉลี่ยต่อปี 637 ล้านกิโลวัตต์ชั่วโมง
- EPDC ได้ทำการศึกษาเบื้องต้นแล้วเสร็จ

ภาคผนวก 2

การลงทุนร่วมในการพัฒนาพลังงานน้ำในลาว

1. โครงการเทิน-หินบูน ผู้พัฒนาโครงการประกอบด้วยบริษัท MDX ของไทยถือหุ้นร้อยละ 20 (ปัจจุบันเปลี่ยนชื่อเป็น GMS) บริษัทนอร์ดิกแห่งนอร์เวย์ และสวีเดนถือหุ้นร้อยละ 20 และรัฐบาลลาวถือหุ้นร้อยละ 60
2. โครงการห้วยเฮาะ ผู้พัฒนาโครงการประกอบด้วย บริษัทแดง ของเกาหลีใต้ถือหุ้นร้อยละ 60 บริษัทลือกเกลย์ของไทยถือหุ้นร้อยละ 20 และรัฐบาลลาวถือหุ้นร้อยละ 20
3. โครงการน้ำจิม 2 ผู้พัฒนาโครงการประกอบด้วย Shlapak Development Company ของสหรัฐฯ Bilfinger and Berger, J.M. Voiler Gombh, Noell Gmbh, Siemens AG และบริษัท ซ.การช่าง บริษัทศรีอุทองของไทย (โครงการนี้ไทยไม่ใช่ผู้ถือหุ้นใหญ่ แต่ไม่ทราบสัดส่วนผู้ถือหุ้นที่แน่ชัด)
4. โครงการน้ำจิม 3 ผู้พัฒนาโครงการประกอบด้วย รัฐบาลลาวถือหุ้นร้อยละ 55 บริษัท MDX ของไทยถือหุ้นร้อยละ 45
5. โครงการเซเปียน-เซนน้อย ผู้พัฒนาโครงการประกอบด้วย Don Ah

Construction Industrial Company ของเกาหลีใต้ถือหุ้นร้อยละ 35 บริษัทไทย ร้อยละ 20 และรัฐบาลลาวร้อยละ 45

6. โครงการเขตกามาน ผู้พัฒนาโครงการคือ บริษัท Hydro Electric Commission Enterprise Corporation ซึ่งประกอบด้วยบริษัท AID ของไทย ร้อยละ 35 บริษัท IDRJS ของมาเลเซียร้อยละ 30 รัฐบาลลาวร้อยละ 25 ANSCAN ของออสเตรเลียร้อยละ 10

7. โครงการน้ำเทิน 2 ประกอบด้วยรัฐบาลลาวร้อยละ 25 การไฟฟ้า ฝรั่งเศสร้อยละ 30 บริษัทอิตาเลียนไทยร้อยละ 15 บริษัทจัสมินร้อยละ 10 และ บริษัทภัทรชนกจร้อยละ 10 รวมสัดส่วนผู้ถือหุ้นจากไทยร้อยละ 35

ภาคผนวก 3

สภาพป่าไม้และคุณภาพลุ่มน้ำบริเวณที่สร้างเขื่อนไฟฟ้าพลังน้ำ ในลาวและกัมพูชา

จากข้อมูลสภาพป่าไม้และพื้นที่ชั้นคุณภาพลุ่มน้ำบริเวณที่ตั้งเขื่อนไฟฟ้า 11 แห่ง

1. เขื่อนไฟฟ้าพลังน้ำปากเบง หลวงพระบาง และปากเล มีสภาพพื้นที่ เป็นไม้พุ่มและพื้นที่ไร่เลื่อนลอย บริเวณที่ตั้งเขื่อนอยู่ในพื้นที่ชั้นคุณภาพลุ่มน้ำที่ 3 ซึ่งเป็นพื้นที่ป่าที่มีความเหมาะสมต่อการเกษตร

2. เขื่อนไฟฟ้าพลังน้ำไชยบุรี มีสภาพพื้นที่เป็นป่าไม้ทั้งป่าที่สมบูรณ์และ ป่าเสื่อมโทรม โดยมีพื้นที่ป่าไม้ที่ถูกทำลายในช่วงปี 2536-2540 บริเวณที่ตั้งเขื่อน อยู่ในพื้นที่คุณภาพลุ่มน้ำที่ 3 ซึ่งเป็นพื้นที่ป่าที่มีความเหมาะสมต่อการเกษตร

3. เขื่อนไฟฟ้าพลังน้ำเชียงคาน มีสภาพพื้นที่เป็นไม้พุ่มและพื้นที่ไร่ เลื่อนลอย โดยพื้นที่ป่าไม้ในฝั่งประเทศไทยมีการสูญเสียในช่วงปี 2536-2540 สำหรับการจัดชั้นคุณภาพลุ่มน้ำพบว่า อยู่ในพื้นที่ชั้นคุณภาพลุ่มน้ำที่ 3 ซึ่งเป็น พื้นที่ป่าที่มีความเหมาะสมต่อการเกษตร

4. เชื้อไฟฟ้าพลังน้ำผามอง มีสภาพพื้นที่เป็นป่าไม้ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นป่าเสื่อมโทรม เนื่องจากถูกทำลายในช่วงปี 2536-2540 บริเวณที่ตั้งโครงการอยู่ในพื้นที่ชั้นคุณภาพลุ่มน้ำที่ 3 ซึ่งเป็นพื้นที่ป่าที่มีความเหมาะสมต่อการเกษตร

5. เชื้อไฟฟ้าพลังน้ำท่าอุเทน สภาพพื้นที่ในฝั่งประเทศไทยเป็นพื้นที่เกษตรกรรม โดยไม่มีสภาพเป็นป่าไม้ ส่วนฝั่ง สปป.ลาว ยังมีสภาพเป็นป่าไม้ ซึ่งบางส่วนถูกทำลายในช่วงปี 2536-2540 บริเวณที่ตั้งโครงการมีพื้นที่ต่ำที่เหมาะสมสำหรับการทำนา ทำไร่ หรือการปลูกสัตว์ ซึ่งจัดอยู่ในพื้นที่ชั้นคุณภาพลุ่มน้ำที่ 5

6. เชื้อไฟฟ้าพลังน้ำบ้านกุ่ม สภาพพื้นที่ทั้งฝั่งประเทศไทย และ สปป.ลาว บางส่วนเป็นพื้นที่เกษตรกรรม บางส่วนยังเป็นป่าไม้แต่ถูกทำลายในช่วงปี 2536-2540 การจัดชั้นคุณภาพลุ่มน้ำ อยู่ในพื้นที่ชั้นคุณภาพลุ่มน้ำชั้นที่ 2 ซึ่งเป็นป่าเพื่อการอนุรักษ์

7. เชื้อไฟฟ้าพลังน้ำคอลฟอลและสตึงเตริง (กัมพูชา) พื้นที่โดยรอบของเชื้อไฟฟ้าพลังน้ำทั้ง 2 แห่ง มีสภาพเป็นพื้นที่ป่าไม้ทั้งป่าสมบูรณ์และป่าเสื่อมโทรม ในด้านการจัดชั้นคุณภาพลุ่มน้ำ อยู่ในพื้นที่ชั้นคุณภาพลุ่มน้ำที่ 3 ซึ่งเป็นพื้นที่ป่าที่มีความเหมาะสมต่อการเกษตร

8. เชื้อไฟฟ้าพลังน้ำสามบอ (กัมพูชา) สภาพพื้นที่ด้านตะวันตกของแม่น้ำโขง บริเวณที่ตั้งโครงการเป็นพื้นที่ป่าไม้ที่ถูกทำลาย ส่วนด้านตะวันออกของแม่น้ำโขงมีสภาพเป็นไม้พุ่มและพื้นที่ไร่เลื่อนลอยเพื่อการเกษตร บริเวณที่ตั้งโครงการมีสภาพเป็นพื้นที่ต่ำ ซึ่งจัดอยู่ที่ชั้นคุณภาพลุ่มน้ำที่ 5

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)
THE THAILAND RESEARCH FUND (TRF)
“สร้างสรรค์ปัญญา เพื่อพัฒนาประเทศ”

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) เป็นหน่วยงานของรัฐ ในกำกับของสำนักนายกรัฐมนตรี มีภารกิจในการสนับสนุนกระบวนการสร้างความรู้ สร้างนักวิจัย และสร้างระบบการวิจัย เพื่อตอบคำถามและเสนอทางเลือกให้สังคม ซึ่งครอบคลุมทั้งในระบบเศรษฐกิจภาคดั้งเดิม และสมัยใหม่ เพื่อยกระดับขีดความสามารถของประเทศให้เป็นสังคมฐานความรู้ ครอบคลุมทุกระดับและทุกภาคส่วนของสังคมไทย โดยมีแนวทางการสนับสนุนการวิจัยดังนี้

1. สร้างความรู้ที่จะนำไปสู่การพัฒนาที่สมดุล (Balanced Development) โดยการวิจัยเพื่อให้เกิด Knowledge-based Policymaking ระหว่างภาครัฐ ประชาชน และนักวิชาการ ให้มีการเชื่อมโยงบริบทที่เป็นจริงตั้งแต่ในระดับชุมชนท้องถิ่นไปจนถึงนโยบายรัฐบาลและการต่างประเทศ

2. สร้างความมั่นคงทางความรู้เกี่ยวกับประเทศไทย (Security in Knowledge) โดยเน้นงานวิจัยพื้นฐาน เพื่อเป็นหลักในการรู้จักตัวเองและการดำรงอยู่ของประเทศไทย และเน้นงานวิจัยเทคโนโลยีที่ปรับให้เหมาะสมกับประเทศไทยเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

3. ขยายฐานของสังคมความรู้ภายในประเทศ (Knowledge Base-Widening) โดยสนับสนุนการวิจัยของชุมชนท้องถิ่น ผู้ประกอบการ นักศึกษา ครูและนักเรียน และคนทั่วไป การพัฒนาอย่างไม่หยุดนิ่งของ สกว. ทำให้ สกว. ได้รับความเชื่อถือจากหน่วยงานภาครัฐต่าง ๆ ให้เป็นภาคีร่วมสนับสนุนทุนวิจัยเพื่อสร้างองค์ความรู้อันเป็นรากฐานในการกำหนดนโยบายต่อไป

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

979/17-21 ชั้น 14 อาคาร เอส เอ็ม ทาวเวอร์ ถนนพหลโยธิน แขวงสามเสนใน
เขตพญาไท กรุงเทพฯ 10400

โทร. 0-2278-8200 โทรสาร 0-2298-0476

www.trf.or.th / e-mail : webmaster@trf.or.th

